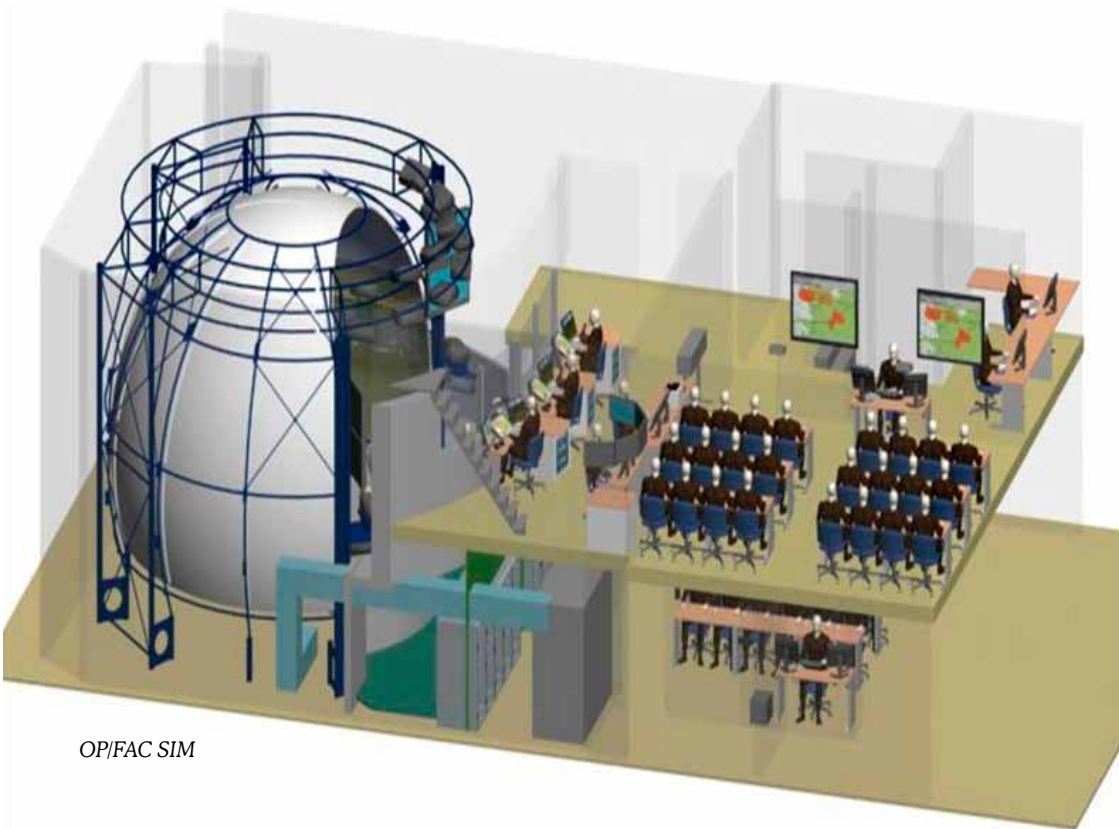

Norsk ARTILLERI - TIDSSKRIFT

Etablert år 1900

OP/FAC SIM

1-2012

Utgitt av:
Artilleriets officersforening

PROTECT YOUR CAPABILITIES

SAAB DEVELOPS AND PRODUCES ARTHUR Weapon Locating System. The combat proven radar is designed for Force Protection and Counter Battery Operations in full scale as well as in asymmetric scenarios.

Force Protection in current operations is heavily dependent on sophisticated sensors. ARTHUR is The state-of-the-art Weapon Locating System that makes a difference.

ARTHUR is continuously improved based on feedback from the field. The latest verified developments are focused on range, accuracy and environmental improvements and will significantly increase the operational effectiveness all over the world. ●●●●

PLATFORMS **GROUND-BASED VEHICLES**
ADVANTAGE **THREAT DETECTION**
SCOPE **LAND**

www.saabgroup.com

SAAB

NORSK ARTILLERI – TIDSSKRIFT

Etablert år 1900

Hefte 1 – 2012

INNHOLD

Redaktørens spalte	3
Ny Artilleriinspektør / sjef Artilleriskolen	4
AOF Årsmøtepapirer	5
HST svarbrev ifm Artillerimerket av 1936	18
Artillerimerket av 1936.....	20
Artillerimerket av 1936 – kommentar	26
Besøk hos Arendal Borgerlige Militaire 1805	28
Artilleriet - status og fremdrift	38
Artilleriinspektørens årlige foredrag for AOF.....	45
Ridderordener i moderne tider	49
Invitasjon til «Artilleriets dag» på Rena	55
Foreløpig sommerprogram AOF.....	56

NORSK ARTILLERI – TIDSSKRIFT

Etablert år 1900

Ansvarlig redaktør: Oberst Tor Olav Øen
Redaktør: Major Arild Schjølberg
Forretningsfører:

Redaksjonsadresse: Redaksjon NAT
Artilleriskolen / HVS / Rena leir
Postboks 24
2451 Rena

E-post adresse: nat@artilleri.no
Telefon sivil: 62 40 23 76
Telefon militær: 0502 2376
Bankgiro: 1822. 22. 31805

Grafisk produksjon: Operasjonsstøtte avdeling Østerdalen.
Grafisk avdeling, Rena leir
Ettertrykk: Kun med redaksjonens tillatelse

Annonser: *Helside farger* kr 4.000,-
1/2 side farger kr 2.000,-

.....

Medlemskap i AOF inkl NAT

Årsavgift på kr 150,- betales inn på kontonr 0532.57.19372, Artilleriets Offisersforening, c/o Rune Hoksørød, Landingsveien 44, 0767 Oslo.
Merknadsrubrikken på nettbank/bankgiro: Fullt navn og adresse.

Alternativ innmelding via mail til: Rune@artilleri.no

Redaktørens spalte

Da kjære leser har du første utgave av NAT 2012 foran deg. Nok en gang et fyldig nummer, som blant annet setter en foreløpig sluttstrek for føljetongen om artillerimerket av 1936. Det får bli opp til den enkelte leser å avgjøre om utfallet er en seier eller ei.

Ellers er dette nummeret fylt av historiske beretninger og nyheter fra dagens artilleri. Artilleriet har fått ny Artilleriinspektør fra sommeren av, som presenteres i dette nummer. Nåværende Artilleriinspektør gir en status innenfor flere områder av dagens Artilleri.

Neste nummer planlegges utgitt før sommeren, og det er fritt frem for alle å ta pennen fatt. Av saker kan jeg nevne en artikkel om første skarpskyting med artilleri i Halkavarre skytefelt på 17 år.

God lesning.

Arild Schjølberg
Redaktør

Ny Artilleriinspektør og sjef Artilleriskolen

Ny Artilleriinspektør og sjef Artilleriskolen
Oberstløytnant Lars Magnus Huse.

Oberstløytnant Lars Magnus Huse er utnevnt til Oberst og tilsatt som Fagsjef Artilleri & Luftvern (Artilleriinspektør) og sjef Artilleriskolen/Hærens våpenskole fra 1. august 2012.

Huse kommer fra stillingen som senior stabsoffiser i Heimevernsstaben/Plan&Struktur/Plan&Utvikl, en stilling han har hatt siden august 2011.

Obersten har solid og bred erfaring fra tjeneste i Artilleriet:

BSFA 1987-1988

BRIG N 1988-1989: Op offiser

KRIGSSKOLEN Linderud
i 1989-1992.

ARTBN 1992-1996: Troppssjef, NK
Stbtt, ASS S-3

AR 1996-2002: Instr SSFA, Batteri-
sjef, sjef Utvikl.seksj/SSFA

KAMPUKS 2002-2004: Planoffiser
STAB HÆRENS STYRKER (HSTY)

2004-2007: ASS G-3, G-3, fung
Fagsjef

TRADOK 2007-2009: Seksjonssjef
Artseksj

BRIG N 2009-2011: Bataljonssjef
Artbn,

PRT 17 Afghanistan 2011: Sjef

HV-STAB 2011-2012: Senior stabs-
offiser siden jan 2012 .

Obersten har gjennomført en rekke
kurs/skoler:

Fagkurs FA

Batterisjefskurs FA

FSTS 1/H

FSTS II

Obersten gjennomfører Forsvarets
Høyskole høsten 2012.

Sjefsskifte vil derfor gjennomføres
november 2012.

Norsk Artilleritidsskrift gratulerer
med utnevnelsen og ønsker lykke til
med nye utfordringer.

Artilleriets

offisersforening

ÅRSMØTEPAPIRER OG SAKSLISTE TIL AOFs ÅRSMØTE TORSDAG 3 MAI 2012

Bakgrunn

1. Varsling/Innkalling til Årsmøte i Artilleriets offisersforening (AOF) ble gjort sammen med møtereminder av 10.02 (2012-0004b). Det ble i samme dokument varslet om at frist for innsending av saker til årsmøtet var 22.03.2012.

Møtet finner sted på Akershus festning i møterom Salle D'Amis hos Forsvarets høgskole, torsdag 3 mai 2012 kl 1900-2200.

2. Vedlagt følger Årsmelding (2012-0015), Regnskap (2012-0016), Budsjett (2012-0017), Innkomne saker (2012-0018), Valgkomiteens innstilling (2012-0011).

3. SAKSLISTE

- 1 Godkjenne innkalling med saksliste
- 2 Foreta valg av ordstyrer, referent og to medlemmer til å underskrive protokoll
- 3 Behandle styrets årsberetning
- 4 Behandle regnskap, fremlagt i revidert stand
- 5 Fastsette medlemskontingent
- 6 Fastsette styrehonorar
- 7 Vedta budsjett
- 8 Behandle ev vedtektsendringer
- 9 Behandle andre saker som forelegges årsmøtet
- 10 Foreta valg

4. Det blir enkel servering etter møtet.

mvh

Styret

Styremedlemmer/Kontaktpersoner

Egil C. Bakke, Lederen, Vardhestvei 11, 1410 KOLLBOTN, Mob 9098 8343.
 Rune Holand, 1. og 2. nestleder og kasserer, Leandervei 44, 0501 ØSLØD, Mob 4120 9402.
 Tom Eriksen, Styremedlem, Skjoldene 141, 1160 VOLLEREN, Mob 9832 0118.
 Lise-Groer Gjønnes, Styremedlem, 2114 DRENSÅ, Mob 9370 8791

Jan Petter Thoresen, Formann, Bekkefogtstua 21, 1177 ØSLØD, Mob 9506 1436.
 Britt Aunevad, sekretær Sakstjenestevakt, Kvernvei 26, 4120 EAU, Mob 4056 4173.
 Ranne H. Solvoll, Styremedlem, Sjøfarsen 1, 1140 VESTBY, Mob 9229 4088
 Generelle spørsmål om AOF kan stilles til sekretær en 45 Einniss

Artilleriets

offisersforening

ÅRSMELDING 2011-2012

Foreningens styre og andre tillitsvalgte siste år

1. Formann: : Maj Jan Petter Husebye
- Sekretær : Kapt Egil Bakke
- Kasserer : Ob Rune Hoksrød Leder Saluttutvalget
- Styremedlem : Lt Stein Auestad Sekretær Saluttutvalget
- Styremedlem : Maj Tom Sletner
- Styremedlem : Maj Ronny H Solsvik
- Styremedlem : Ulf-Omar Gjersøyen
- Revisorer : Oblt Oddvar Wæhler
- : Kapt Finn Erik Engzelius

- Valgkomite : Kapt Helge Karlsen

Medlemsmøter og aktiviteter

2. Det er avholdt 20 medlemsmøter/utflukter/aktiviteter i perioden:

<i>Dato</i>	<i>Tema</i>
15 mai 2011:	Utflukt til Christian Radich ved kai utenfor Akershus festning
28 mai 2011:	Utflukt til Fredrikstad og arrangementet "1704 – Kongen kommer"
05 jun 2011:	Oppfølgings-utflukt med Christian Radich utover Oslo-fjorden
09 jul 2011:	Utflukt til Gräfsnes slott i Trollhättan Sverige
30 jul 2011:	Utflukt til Oscarshall på Bygdøy i Oslo
12 aug 2011:	Besøk på Hjerkinns ifm Norges største naturvern og tilbakeføringsprosjekt noensinne
3-4 sep 2011:	Utflukt til Rinnleiret ved Levanger
22 sep 2011:	Foredrag om MFO/Sinai og forhold i Egypt ved oblt Tore Sterling Bade
13 okt 2011:	Foredrag om NORMASH – Korea v/David Randby
10 nov 2011:	Afghanistan-brief ved kom Knut Riiber
04 des 2011:	Stae Barbara feiring på Rena.
19 jan 2012:	Artilleriinspektørens årlige foredrag/Orientering v/Ob Tor Øen
16 feb 2012:	Foredrag om hvordan skytefeltet på Rena ble til v/Olaf Ilsaas
18 feb 2012:	Besøk i Arendal hos kanonbygger Sissener
15 mar 2012:	Litt av hvert fra Forsvars-sektoren – et skråblikk v/Maj Pål Sævik
24 mar 2012:	Utflukt til Stavern og ifm sikkerhets- og sertifiseringskurs ("svartkrutt-kurs")
12 apr 2012:	Foredrag om spesialoperasjoner
27-28 apr 2012:	Saluttkurs 2012 (nr 7) på Kongsvinger festning.
28 apr 2012:	Utflukt for medlemmene til eksamensskytingen på dag 2 av Saluttkurset.
03 mai 2012:	Årsmøte

Frammøtet på medlemsmøtene/utfluktene har i perioden variert fra ca 10-25 medlemmer.

Gjennomslag for at Artillerimerket fra 1936 skal leve

3. 03.02.2011 markerte vi 75-års jubileet for vårt kjære våpenmerke - Artillerimerket av 1936. Noen måneder i forveien ble det klart at merket hadde falt ut av Forsvarets merkeoversikt, og GIH lovet AOF et møte på saken fordi han oppfattet saken som viktig. Senere i 2012 ble det etter hvert avholdt møte med HST i saken, og vi vant fram med 1,5 av 2,0 mulige poeng! Med få unntak er merket fortsatt tillatt brukt. Vi kan altså glede oss over at merket fortsatt lever! Det er bl.a laget kortstokker med artillerimerke-motiv ifm jubileet, og styret vil senere foreslå ytterligere produksjon/anskaffelse av artilleri-rekvisita der merket inngår i porteføljen.

Etablering av AOF Nord

4. Etter flere tidligere forsøk lyktes det foreningen – med solid støtte og hjelp over tid fra Artilleriinspektør Bjørn Arild Siljebråten og hans medspillere Oblt Selmer Hagen og Oblt Tore Kulslı – å etablere en lokal-avdeling av AOF ved Artilleribataljonen på Setermoen. Dette skjedde 24.06.2011, parallelt med at foreningen deltok ifm overrekkelse av bestemannspremie ved uteksamineringen av GBU-kullet. Det jobbes videre med å etablere en egen fane for AOF Nord på AOFs hjemmeside www.artilleri.no.
5. AOF la som lovet inn en egen utfukt i Midt-Norge for å gjøre det enklere for medlemmer fra AOF Nord å delta på moderforeningens program. Det var derfor meget hyggelig å registrere at så mange fant veien også fra Nord-Norge da vi arrangerte utfukt til Rinnleiret 3-4 sep 2011 (se NAT nr 4-2011). Som økonomisk grunnlag for AOF Nord er det enighet om at kontingenten for medlemmer med postnummer >8000 skal overføres til Setermoen.

Modellkammer, historieskriving og tak over M7'en

6. Foreningen tok i året som gikk opp flere forhold som over tid ikke hadde funnet en endelig løsning. Artilleriinspektør Bjørn Arild Siljebråten tok tak i AOFs henvendelser, og traff tiltak i saken som så ny Artilleriinspektør Tor Øen aktivt har fulgt opp. Vi er meget tilfreds med at vi har fått støtte fra sjefene i våpenet – uten dette hadde det ikke latt seg gjøre å få til noe her. Nytt modellkammer forberedes nå bak kapellet i Rena leir. Det er gitt konkrete oppdrag ifm historieskriving for AR1 og AR6, og historieskriving for befalskolen og befalsutdanning med kulloversikter, bilder mv er også igangsatt. Vi takker begge inspektorene for alt de har bidratt med her.

Øvrige artillerimiljøer

7. Foreningen har ytterligere knyttet nærmere bånd med sivile artillerimiljøer rundt om i landet, og de presenterer seg nå i tur og orden i NAT for å fortelle om sin virksomhet og aktiviteter. AOF støtter også oppunder nye initiativ som nevnte miljøer kommer opp med, og vi deltok derfor bl.a med fem personer på Artillerihistorisk forenings "Svartkrutt-kurs" i 23-25 mars i år. Det ble også gjennomført utfukt dit.

Stae Barbara

8. Stae Barbara feiringen på Rena har alltid vært god men blir stadig videreutviklet og gjort bedre, rimeligere og mer optimalt organisert. Vi kunne også i 2011 glede oss over et strålende arrangement.

Saluttkurs for Forsvaret

9. Saluttkurs for Forsvaret ble i 2012 gjennomført for syvende gang, og er fortsatt eneste kurs som sertifiserer saluttkommandører og -personell til tjeneste ved fort, festninger og orlogsstasjoner i kongeriket. Nytt i år var en kort innføring i svartkrutt-skyting i tillegg til det vanlige programmet.

Arkiver i foreningen

10. Arkiv er under oppbygging på web-hotellet vi har ifm www.artilleri.no. Enkelte Årsmeldinger og referater fra årsmøter er allerede lagt ut på nettsidene, det samme gjelder bilder og korte oppsummeringer rundt utflukter, turer og besøk. Arbeidet er ikke slutført, men er godt i gang.

Vedtekter for NAT

11. Ettersom AOF er formell eier av NAT, påhviler det foreningen å følge opp at vedtektene fornyes ved behov. Nåværende vedtekter for bladet er utdaterte, og det er gjort henvendelse til Rena ifm forholdet. Nye vedtekter forventes klare til årsmøtet 2013.

Priser for 2011-2012 ifm artikler i NAT og annen innsats

12. Styrets fagkomite har for perioden 2011-2012 valgt ut følgende vinnere som vil få en flaske Salut Aquavit (ev tilsv kronebeløp)...:

- 1) I kategorien Artillerifag og utvikling: Maj Andreas Olsen for flere artikler om FAC og flystøtte
- 2) I kategorien Aktuelt og nyheter: Oblt Jostein Borkhus for artikkel om Hærens organisasjon & utvikling

- 3) I kategorien Kurs og utdanning: Lt Øyvind Sund for artikkel om BS-kurs
- 4) I kategorien Virksomhet i Utlandet: Tom Patrick Scarlet for artikkel om P-btt i utlandet
- 5) I kategorien Historie og tradisjoner: Ingen aktuelle innlegg
- 6) I kategorien Debattinnlegg, Kvalitetsledelse og Nytenking: Ingen aktuelle innlegg
- 7) I kategorien aktuelle bøker, dokumenter mv: Ingen aktuelle innlegg
- 8) I kategorien For Saluttens Fremme: Ingen aktuelle innlegg

AOFs styre finner også at øvrig innsats for våpenet, foreningen og dens medlemmer fortjener en påskjønnelse...:
Terje Øygard for å ha tatt et viktig initiativ ifm sikkerhets- og sertifiseringskurset ("svartkrutt-kurset") i Stavern 23-25.03.2012, og for derigjennom å ha startet arbeidsgruppen som nå skal utvide dialogen med Direktoratet for Samfunnsikkerhet og Beredskap (DSB) med tanke på å på sikt oppnå praktisk gjennomførbare regler for bl.a bruk og oppbevaring av svartkrutt.

Diverse saker

- 13. a Noe ekstra artillerirekvisita er bestilt opp ifm 75års jubileet for Artillerimerket fra 1936.
b Ifm rekrutteringsarbeidet har foreningen fått stor drahjelp av tidsskriftet: Ved å framvide et NAT har det de to siste årene, og spesielt i 2011 – vist seg stadig lettere å få knyttet til oss nye medlemmer både blant tidligere artillerister og nye artillerivenner.

Informasjon til medlemmene

- 14. Styret har gjennom høsten og vinteren fått i gang igjen foreningens nettside. Major Ronny H Solsvik har lagt ned mye tid og innsats for å få dette til. Nettsiden blir brukt til informasjon om foreningen og dens aktiviteter, og styret har også begynt oppbyggingen av et arkiv der.

Møteremindere sendes medlemmer og artillerivenner i tillegg til utsendelser av NAT. Flere og flere medlemmer ønsker informasjon tilsendt pr mail istedenfor pr snail-mail (vanlig postgang): Foreløpig er tallet økt til nesten 100: Hele 99 av 364 får nå forsendelser pr mail – en trend som stadig øker.

Bestemannspremier

- 15. AOF deltok i juni 2011 med tre fra styret på befalsskoleavslutningen på Setermoen og delte ut bestemanns-premie. AOF takker Fagsjef Artilleri for den praktiske støtte ifm transport og overnatting ifm dette. (Premien var et flott bilde av Hauge).

Styremøter

- 16. Det har vært avholdt 10 styremøter i perioden. Behandlede saker har i hovedtrekk vært: Oppfølging og markering rundt Artillerimerket fra 1936, AOF-Nords tilblivelse, Rekruttering av nye medlemmer, reetablering av nettsiden www.artilleri.no, Oppfølging forberedelser ifm Saluttkurs, Tilretteleggelse for utgivelse av NAT, Vurdering av de beste innlegg/bidrag til NAT og annen for tjenstfull innsats, Etablering av arkivtjeneste i foreningen (utover NAT), Utarbeiding av høst og vårprogram samt årsberetning.

Hyggelige tilbakemeldinger

- 17. Styret har fått mange gode tilbakemeldinger på at det de senere år er gjennomført flere utflukter og besøk. Vi setter stor pris på slik anerkjennelse, og ser den som en bekreftelse på at det innarbeidede "virksomhets-mønsteret" trygt kan videreføres. Men vi har svært mange gode støttespillere, og takken går også til dem – uten alle dere hadde det vi har oppnådd til nå ikke vært mulig. Takk skal dere ha.

Valgkomiteen i gang igjen

- 18. Foreningen lyktes høsten 2011 med å få en frivillig til valgkomite: Helge Karlsen ble høytidelig innsatt på Barbara 2011 på Rena.

Rune Høksrød
Kasserer
Leder for Saluttutvalget

Egil C Bakke
Sekretær

Jan Petter Husebye
Formann

Stein Auestad
Styremedlem
Sekretær Saluttutvalget

Tom Sletner
Styremedlem

Ronny H Solsvik
Styremedlem
og webmaster

Ulf-Omar Gjerøyen
Styremedlem

ARTILLERIETS OFFISERSFORENING

Regnskapsoversikt for 2010 - 2011

Status pr 31 mar 2011

TAPS- OG VINNINGSKONTO

	Inntekt	Utgift	Budsjett
Renter	5 383,31		6000,00
Gebyrer		4,00	100,00
Kontingent	31 350,00		30000,00
Medlemsaktivitet		1 965,30	10000,00
Gaver		8 503,00	5000,00
Administrasjon		25 293,00	20000,00
Varesalg	3 134,00		3500,00
Avskrivning varer		18 598,00	18598,00
Balance	(14 495,99)		-16698,00
	39 867,31	54 363,30	

	BEHOLDNINGER		
	2011 - 2012	2010 - 2011	2009 - 2010
Kontanter	0,00	0,00	1 635,00
Postbanken	41652,85	41399,64	15 122,70
FP (sparing)	63502,47	75154,47	99 366,47
FP (fond)	107000,00	90000,00	90 000,00
Varer	0,00	18598,00	20 233,00
SUM	212155,32	225152,11	226 357,17

Reduksjon beholdninger	12 996,79

AOF BUDSJETTFORSLAG 2012-2013

Til årsmøte-behandling torsdag 03.05.2012

	Inntekt	Utgift	Regnskap Merknader 2011-2012
Renter	5500		5383
Gebyrer		40	4
Kontingent	33000		31350 (220 medl a kr 150)
Medlemsaktivitet		10000	1965
Gaver		8500	8503
Administrasjon		22000	25293
Varesalg	1000		3134
Artillehistorie		20000	Fra Historiefond?
Saluttbok		10000	Fra Historiefond?
Balanse	31040		
	70540	70540	

Artilleriets

offisersforening

Ad saksliste pkt 9 – Årsmøtet 2012:

SAKER SOM SKAL FORELEGGES ÅRSMØTET

(Pkt 1b og 5 vil bli behandlet ifm budsjettet)

- Årsmøtet 2011 ba styret informere om antall fond og statutter i NAT, slik at det ble allment kjent og repetert hvilke fond vi har, hva de skal brukes til og regler mv rundt dette.

Svar: Foreningen har i utgangspunktet to fond:

a Et sikringsfond* som ble opprettet i 1982 – 1985 gjennom gaver fra oblt Walther E Danielsen, til sammen 20.000,-, og

b Et historiefond* som ble opprettet i 1999 gjennom en gave på kr 78.000,- fra Ob Th Gamst.

*Statutter for fondene er vedlagt

a Sikringsfondet
En gjennomgåelse av regnskapene tilbake til 1991 har ikke gitt svar på hva som er gjort med Sikringsfondet. Disse regnskapene er i sin tid blitt godkjent av årsmøtene. Det framgår imidlertid klart av regnskapene, at foreningens utgifter til utgivelse av NAT i perioder var svært høy – enkelte år mer enn 25000,-. Styret finner grunn til å tro at Sikringsfondet er blitt brukt etter sin hensikt, og foreslår at Årsmøtet anser det som avviklet. I motsatt fall må fondet synliggjøres i foreningens regnskap for 2012-2013 med nytt kronebeløp etter tillegg av 2,5% gjennomsnittlig rente fra 1985 (Rente i Forsvarets Personellservice).

b Historiefondet
AOFs styre har forsømt seg ift de femårige oppdateringene av befalsskolens historie, men har siste år vært i dialog med Fagsjef Artilleri for å rette opp dette. Fagsjef Artilleri har en plan for å få utarbeidet de delene av våpenets historie som ikke er skrevet, samt oppdatere befalsskolehistorien. Det er enighet om den gunstigste måten AOF kan støtte dette på, er gjennom bidrag til anskaffelse av teknisk utstyr (f.eks en høykvalitets skanner), en ved kjøp eller leasing. Styret vil legge dette fram for Årsmøtet under behandlingen av budsjettet.
- Årsmøtet 2011 ba styret informere om framdrift mht ajourføring og ivaretagelse av foreningens arkiver.

Svar: Arkiv er under oppbygging på web-hotellet vi har ifm www.artilleri.no. Enkelte årsmeldinger og referater fra årsmøter er allerede lagt ut på nettsidene, det samme gjelder bilder og korte oppsummeringer rundt utflukter, turer og besøk. Arbeidet er ikke sluttført, men er godt i gang.
- Innkomet forslag fra OB Stein Bjørnsen: AOFs medlemsmøter bør begynne kl 1800 istedenfor kl 1900, slik at de som bor et stykke borte, kan rekke hjem før det blir for sen kveld.

Svar: Styret har forståelse for at det store antall medlemmer som bor litt utenfor Oslo i langt større grad har anledning til å delta på foredragskveldene dersom møtestart er kl 1800. Styret støtter forslaget.

4. Inkommet spørsmål fra Ob Th Gamst: Hærstaben meddelte 5 des 11 at det gamle artillerimerket fra 1936 ikke tillates brukt i offisiell sammenheng i Forsvaret, men har intet imot at merket brukes i uoffisiell sammenheng av AOF og andre. Interessen for det gamle, tradisjonsrike og samlende Artillerimerket er fortsatt stor. Hvilke tiltak vil AOF, som merkets opphav, iverksette når det gjelder merkets bevaring og bruk.

Svar: AOF har i prosess etablering av ordning med kontaktperson på Setermoen og Rena som skal være lokalt bindeledd for formidling av artillerirekvisita med Artillerimerket fra 1936 som motiv. Foreningen har de siste årene også innkjøpt slips, slipsnåler, mansjettknapper, nåler og kortstokker med motiv av merket. Styret ønsker at Årsmøtet tar stilling til om iverksatte tiltak oppleves som tilstrekkelig, eller om ev ytterligere tiltak er nødvendig.

5. Mottatt søknad om økonomisk støtte: Tidligere sjef for Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon (FAKT), brig Geir Holmenes, arbeidet med et bokprosjekt "Jakten på saluttens historie" og har søkt bl.a AOF om økonomisk støtte (firesiders søknadsbrev ikke vedlagt). Styrets innstilling: Saluttering er tradisjonelt en artilleriaktivitet og dette er derfor tema som det kan være interessant å få belyst. Den framsendte prosjektskissen var imidlertid ganske løs, og styret (ved kasserer/saluttkursleder) har sammen med Forsvarsmuseet (FMU) bedt om noe mer konkret disposisjon ev utkast til et kapittel. Beløpet det er søkt om – kr 100.000,- - er hinsides våre økonomiske rammer, men vi ser ikke bort fra at prosjektet i en større ramme kan sies å være av artillerihistorisk interesse. Styret ber om Årsmøtets syn på at AOF, i samråd med FMUs fagfolk, ev støtter dette prosjektet med f.eks kr 10.000,-.

Styresammensetning/Kontaktpersoner

Egil C Bakke, Sekretær, Vassbonnvn 1 i, 1410 KOLBOTN, Mob 9098 8543.
Rune Hoksred, Sjef Salututvalget og kasserer, Landingsvn 44, 0767 OSLO, Mob 4120 9842,
Tom Sletner, Styremedlem, Øgardsvn 54 i, 1390 VOLLEN, Mob: 9052 0048,
UIF-Omar Gjerseyen, Styremedlem, 2114 DISENA, Mob: 9070 8791

Jan Petter Husebye, Formann, Bekkelagsterrassen 21, 1177 OSLO, Mob 9506 1496,
Stein Auestad, sekretær Salututvalget, Kvernvn 26, 4120 TAU, Mob: 4106 4175
Romny H Solsvik, Styremedlem, Sophiesv 1, 1540 VESTBY, Mob: 9226 6084
Generelle spørsmål om AOF kan stilles til sekretær ev til Formann

Statutter for Artilleriets offisersforenings fond og pris

Fond

Ved donasjon på kr 20.000,- (kr 10.000,- gitt i brev av 15 april 1982 og kr 10.000,- i brev av 23 april 1985) fra foreningens mangeårige medlem, oberstløytnant Walther E Danielsen, er det i samsvar med donators ønske opprettet et sikringsfond som økonomisk støtte i forbindelse med foreningens fremtidige virksomhet herunder foreningens forpliktelser overfor Norsk Artilleritidsskrift. ¼ av fondets avkastning kan nyttes til utdeling av foreningens pris.

For øvrig er det styret som til enhver tid disponerer fondet og dets avkastning i samsvar med ovennevnte intensjoner.

Pris

AOFs pris er opprettet i 1986 for primært å kunne yte en påskjønnelse til personer som på en prisverdig måte har ytet bemerkelsesverdige innstas til beste for foreningens og NATs virksomhet. Herunder kan prisen tildeles artikkelforfattere i NAT som på særlig måte har bidratt til å holde tidsskriftet levende.

Utdelingen av prisen kan skje årlig, avhengig av midler til disposisjon. Prisen består av en pengebelønning hvis størrelse avgjøres i hvert enkelt tilfelle.

Utdelingen foretas av foreningens formann eller vedkommendes representant under et passende arrangement.

Prisen følges av et prisbevis/diplom.

Utdeling av prisen kunngjøres i NAT.

Vedtatt på styremøte. Huseby, den 13. november 1986.

Kjell Drægni
Formann

Henrik Stolsmo
Styremedlem

Oddvar Wæhler
Kasserer

Roal Amstel
Styremedlem

Ved donasjon på kr 78.000,- gitt i brev av 9 februar 1999 og 180 bøker med netto utsalgverdi kr 28.000,- i 2002 fra foreningens mangeårige medlem, oberst Thorbein Gamst, er sikringsfondet styrket.

Vedtatt på styremøte. Linderud, den 16. januar 2003.

Jan Petter Husebye
Formann

Egil C Bakke
Styremedlem

Pål A D Sævik
Kasserer

Artilleriregimentet (AR)
Artilleriets Offisersforening (AOF)
Norsk Artilleri-Tidsskrift (NAT)

Gj.part.
Sjef BSFA
Oberst Th Gamst
Maj M. Lundstein

SALG AV BSFAs HISTORIE - DISPONERING AV OVERSKUDD M.M.

Boksalget, som har foregått fra Boklageret/AOF v/maj M. Lundstein, har overgått all forventning. Siden boken kom ut ultimo juni 1998 er ca 1500 eksempl solgt. Boklagerets virksomhet planlegges avviklet rundt årsskiftet.

Salget har hittil innbrakt et betydelig overskudd som pr 1. desember 98 utgjør ca kr 150 000,- (FO/HST støtte til AR på kr 70000,- er holdt utenfor).

Noen avtale om disponering av evt overskudd ble ikke inngått på forhånd.

Etter konferanser er utgiverne blitt enige om at den mest fleksible løsning er at overskuddet deles, avsettes som fond (historiefond) som disponeres av h.h.v. Artilleriinspektøren og Artilleriets offisersforening etter følgende prinsipper:

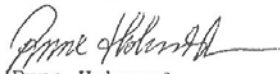
- Artilleriregimentets fond disponeres primært til ivaretagelse av Artilleriets historie.
- AOFs fond disponeres primært til å bidra til ivaretagelse av Artilleriets befalsskolers historie i samarbeid med Artilleriinspektøren, ivaretagelse av foreningens (AOF) historie og til å fremme foreningens virksomhet.

Boklagerets virksomhet avvikles rundt årsskiftet 1998/99 og regnskapet avsluttes. Revidert regnskap oversendes AR og AOF.

Restopplaget, rundt 600 bøker, overdras til Norsk Artilleri-Tidsskrift for videre salg etter nærmere avtale mellom AOF og Red/NAT. Utgiverne kan vederlagsfritt disponere/tildeles nødvendige eksemplarer som representasjonsgaver o.l. Evt nyoptrykk skjer i samråd med AOF, NAT og forfatteren.

Det tas sikte på ugivelse av kortfattede tilleggshefter hvert 5. år. En praktisk ordning vil være at NAT forestår utgivelsen i nært samarbeid med Artilleriregimentet (Sjef BSFA) etter nærmere avtale og retningslinjer.

Haslemoen, 4. desember 1998

Rune Hoksørød
Form/AOF

Harald Bjørge
Brigader/ARTINSP

Fra valgkomiteen i AOF

Innstilling til generalforsamlingens årsmøte 3. mai 2012

Valgkomiteen anbefaler generalforsamlingen å velge følgende til nytt styre:

Formann: **Jan Petter Husebye**
Kasserer og leder Saluttutvalget: **Rune Hoksrød**
Sekretær: **Egil C Bakke**
Styremedlem og sekretær Saluttutvalget: **Stein Auestad**
Styremedlem: **Tom Sletner**
Styremedlem: **Ulf-Omar Gjersøyen**
Styremedlem: **Ronny H Solsvik**

Nesøya, 10.mars 2012

Helge Karlsen/formann valgkomiteen AOF

Artilleriets

offisersforening

VALGPERIODER SETT OPP MOT VALGKOMITEENS INNSTILLING AV 10.03.2012

Styret har ifm innspill fra valgkomiteen av 10.03.2012 hatt oppklarende samtaler med komiteen. Oppsettet fra valgkomiteen er å forstå slik styret har forstått innstillingen – nemlig slik at den gir en samlet oppsummering av valgkomiteens totale innstilling for styresammensetningen i AOF, der både de som er på valg og de som allerede er inne i en valgperiode, er oppført. For å minne om hva som ble besluttet på Årsmotet i 2011, ble følgende personer som da var på valg, valgt som følger (kopi av aktuelle deler fra referatet fra Årsmotet 2011 er inntatt nedenfor:

10. Valg ble foretatt: Det nye styret for 2011-2012 fikk følgende sammensetning....: (De som var på valg i år står anført med bold skrift)

Formann	Maj Jan Petter Husebye	Valgt for
Sekretær	Kapt Egil Bakke	2010-2012
Kasserer	Oberst Rune Hoksrod	2011-2013
Styremedlem	Maj Tom Sletner	2010-2012
Styremedlem	Major Ronny H Solsvik	2011-2013
Styremedlem	Fenrik Stein Auestad	2010-2012
Styremedlem	Ulf-Omar Gjersøyen	2011-2013
Revisor	Oblt Oddvar Wæhler	2010-2012
Revisor	Kapt Finn E Engzelius	
Valgkomité	Styret gitt fullmakt til å være valgkomite inntil det ev kan finnes villige personer til å være valgkomite.	

Oslo 08.05.2011

Egil Bakke, Referent   Jan Petter Husebye   Rune Hoksrod   Ronny Solsvik
Referent   Formann   Protokoll-vitne nr 1   Protokoll-vitne nr 2

Styresammensetning/Kontaktpersoner
Egil C Bakke, Sekretær, Vaasbonnvei 1 i, 1410 KOLBOTN, Mob: 9098 8543,
Rune Hoksrod, Sjef Selskapsledet og kasserer, Landingsvei 44, 0767 OSLO, Mob: 4120 9842,
Tom Sletner, Styremedlem, Ølgårveien 54 i, 1360 VOLLSEN, Mob: 9052 0048,
Ulf-Omar Gjersøyen, Styremedlem, 2134 DRESEN, Mob: 9079 8791

Jan Petter Husebye, Formann, Bekkedalsgateren 21, 1177 OSLO, Mob: 9506 1496,
Stein Auestad, sekretær Selskapsvalget, Kvernvei 26, 4120 EAG, Mob: 4106 4175
Ronny H Solsvik, Styremedlem, Sophiesv. 1, 1540 VEISTRY, Mob: 9226 6964
Generelle spørsmål om AOF kan stilles til sekretær ev til Formann

Fra valgkomiteen i AOF

Appendix til innstilling til generalforsamlingens årsmøte 3. mai 2012

Valgkomiteen anbefaler generalforsamlingen å velge følgende til revisor:

Finn Erik Engzelius

Nesøya, 18.mars 2012

Helge Karlsen/formann valgkomiteen AOF (sign)

Vår saksbehandler

Stig Harald Bjørnæs, sbjornas@mil.no
+4777628611, 0580 8611
HST

Vår dato

2011-12-05

Vår referanse

2011/046376-001/FORSVARET/ 0

Tidligere dato

Tidligere referanse

Til

Jan Petter Husebye
Bekkelagsterrassen 21
1177 OSLO
Norge

Kopi til

Bruk av Artilleriets gamle våpenmerke

1 Bakgrunn

Artilleriets gamle våpenmerke med tilhørende statutter ble godkjent av Kommanderende General 3. februar 1936. Det samme merket ble senere vurdert og godkjenningen stadfestet av Generalinspektøren for Hæren 29. juni 1982. Regler for standardisering og bruk ble fastsatt av Artilleriinspektøren 7. juli 1983. Selv om det gamle artillerimerket har vært brukt på flere forskjellige måter har det ikke vært brukt som våpenartstegn på tjenesteuniform, eller i noen form for avdelingsmerker i Hæren.

Artilleriets offisersforening (AOF) har i tidligere skriv til HST (3. mars 2003) redegjort for merkets historikk og utforming, og ønsker om bruken av det.

Etter anmodning fra AOF ble det avholdt et møte i Tollbodgaten 10 den 16. august 2011 om denne saken. Tilstede fra Hærstabens side var oberst Arne Hagtvedt med bistand fra heraldisk rådgiver oberst Jan Eide, Forsvarets mediesenter. Fra AOF møtte tre medlemmer av styret, ledet av formann Jan Petter Husebye.

2 Drøfting

Utgangspunktet for møtet var AOF's ønsker:

- Artilleriets gamle merke fra 1936 bevares/holdes og inngår i "Hærens merkeoversikt".
- At bruken av merket i Hæren reguleres i regelverket.

Fra HST ble det presisert at Artilleriets gamle merke ikke er et offisielt avdelingsmerke i Hæren. Det er heller ikke et tegn for noen annen instans i Hæren, og det inngår ikke blant de merker som er godkjent iht Forsvarets profilplan og TJ 12-3 Uniformsreglement for Hæren 2010.

Selv om merket er et gammelt "hederskronet" merke kan det derfor ikke brukes i noen offisiell sammenheng i Forsvaret (avdelingsmerker, skilt, brevhoder eller annet).

Imidlertid er det fullt mulig for AOF og andre å nytte det i uoffisiell sammenheng (i foreningen, ifm Sankta Barbara etc).

3 Konklusjon

Hærstaben har intet imot at Artilleriets gamle merke fra 1936 brukes i uoffisiell sammenheng, men presiserer at det ikke kan brukes i offisiell sammenheng i Forsvaret eller Hæren.

Dag H Stølan (ef)
Brigader
STSJ HST

Artillerimerket - kommentar

Av Jan Petter Huseby, formann AOF

Vi har oppnådd 1,5 av 2 mulige poeng – All grunn til å være fornøyd.

Det er litt underlig dette med merker i Forsvaret. Alle nasjoner har jo til alle tider hegnet om sine flagg og faner – dette og militære merker har alltid vært høyt verdsatte symboler for å etablere og vedlikeholde identitet, og ikke minst bevare tradisjoner, selvrespekt og stolthet blant krigsmenn. Slik er det også hos oss, men det litt underlige om vi kan si det slik, er at det hos oss synes å være liten sentralstyring på dette området. Men er det egentlig så galt at det fortoner seg slik? Det er vel tvert imot en fordel når alt kommer til alt? La oss først gå litt tilbake i tid, før vi så ser på fordelene dette medfører for oss som soldater, artillerister og artillerivenner.

På 30-tallet var Forsvaret allerede på vei nedoverbakke, og det var i en periode da nedbyggingen hadde kommet svært langt at Artilleriets officersforening tok fram Artillerimerket. Merket ble fremmet og deretter godkjent av Kommanderende General 03.02.1936 med tilhørende statutter for bruk: Bl.a har alle artillerister rett til å bære merket etter endt tjeneste-

gjøring, noe som for øvrig fortsatt er tradisjon ifm at merket bl.a brukes av artillerivenner i alle aldre som blazermerke og som merke på mørk dress i området venstre brystlomme/hjertehøyde. Det var altså ikke verken departement eller Forsvarets øverste ledelse som tok fram Artillerimerket eller for den saks skyld det samtidige våpenmerket som Ingeniørvåpenet fikk før krigen: Det var det nedre og midtre skikt av offiserer og “gutta på gølvet” som gjorde dette: Personell som hadde sin bakgrunn i de aktuelle våpen og som så med sorgtunge øyne på hvordan Forsvaret ble bygget ned til et svært lavt nivå. For å bidra med sitt i en vanskelig tid tok man altså fram merket for å søke å bevare tradisjoner som var viktige for dem.

Artillerimerket har siden vært brukt som våpenmerke for artilleristene, og nærmest vært som en far for oss alle når det gjelder identitet. Våpenmerket har alltid ligget i bunnen som merkenes merke i våpenet, markert på bygningsvegger, på inngangsporter, portaler, på crester i messa, på artilleri-servise, som bilder og utsmyk

ning på kontorer, og som egne bautae-
er/ statuer/ lignende inne og ute.
(Ja, våpenmerket har vært så kjært
for oss at enkelte trolig nesten har
betraktet det som et avdelingsmerke
i tillegg). Men våpen-merket har aldri
vært brukt på uniform. På uniform
har man derimot brukt avdelings-
merker, der våpentilhørighet ofte
kun har vært markert med farge-
symboler og diskre knappe-dekor/
knappe-varianter for å ikke lage et
“spragleteppe” ut av uniformen. Tar
vi f.eks den gamle såkalte Battle-uni-
formen – markerte en noen millim-
eter tykk stripe under skulderen
hvilket våpen man sorterte inn
under. På mørk uniform gir fortsatt
den dag idag fargestriper i bukse og
endekanter i jakke signal om hvilket
våpen man tilhører i kombinasjon
med de tilhørende knapper. Og man
er vel ikke mye i tvil om at en soldat
med svart berret kommer fra
Kavaleriet. Naturlig nok heter jo f.eks
også Kavaleriklubbens organ “Den
sorte lue”.

Når det gjelder avdelingsmerker et-
ter krigen har imidlertid antallet av
denne typen merker vært langt flere
enn våpenmerkene. Det store antal-
let avdelinger og militær-mo'er rundt
om i landet betydde hver på sin
måte mye for de som tjenestegjorde
der, og behovet for å markere dette
avstedkom etter hvert utover 70- og
spesielt 80-tallet en utvikling mot
et betydelig antall avdelingsmerker

totalt sett: Selv om ikke absolutt alle
steder hadde sitt avdelingsmerke, var
det ikke langt unna. De fleste steder
med respekt for seg selv hadde i
hvert fall Forsvarets porselens-krus
med sitt avdelingsnavn på (etter det
vi har fått vite har den samleren med
flest slike krus totalt over 135 forskjel-
lige av dem fra ulike avdelinger!).
Men alle disse avdelingsmerkene
– hvorfor hørte vi aldri noe til dem
utover at vi la merke til dem i garni-
sonene på personellets arbeidsuni-
former (M53)? Jo, ganske enkelt
fordi policyen sentralt var at man
ikke skulle beskjeftige seg for mye
med detaljer. Derfor syntes ikke alle
disse merkene på noen merkeover-
sikter, tilsvarende som f.eks at også
Ingeniørhøgskolen og andre idag har
eget merke. Og i ly av denne policy
var det derfor slik at det ikke fantes
den kompani-avdeling i brigaden
som ikke hadde sitt eget merke. Og
selv i Finnmark på Porsangmoens
sammensatte bataljonstridsgruppe
hadde også alle kompani/ eskadron/
batteri-enheter sine merker (til og
med verkstedet!): Man ivaretok ikke
sin identitet, stolthet og selvrespekt
dersom slike nødvendigheter ikke
fikk sin naturlige plass i hverdagen.
Mange av disse avdelingsmerkene
“døde” få år etterpå, da avdelingene
ble lagt ned, og andre merker ble
forandret flere ganger underveis på
lokalt initiativ. Likevel hadde avde-
lingsmerkene en nesten like viktig
funksjon som våpenmerkene, selv

om de som nevnt i flere tilfeller ble rene “døgnfluene” mht varighet. Rent logistikkmessig hadde imidlertid alle avdelingsmerkene en liten “hake”: De medførte større slitasje enn vanlig på arbeidsuniformsjakkens overarm der man litt under skulderhøyde var nødt til å sy på merket selv. (NB! På feltuniformene nyttet man ihvertfall den gang ikke avdelingsmerker. Der var bare flagget påsydd – Ved ev tilfangetagelse i en kampsituasjon skulle det ikke være synlig hvor man kom fra). Men systemet lot den noe økte slitasje passere, og det lå nok mye klokskap i dette. For identitet er viktig, og symboler det samme.

Parallellt med dette kom også framveksten av såkalte “våpen-rekvisita” og “avdelings-rekvisita”, der alt fra slips, mansjettknapper, nåler, kulepenn og annet utstyr påført våpenmerker og avdelingsmerker ble produsert og lagt ut for salg rundt om i de enkelte messeutsalg. Sammen med dette fikk også messene som selve Storstua i enhver leir etterhvert et ikke ubetydelig innslag av både våpen-rekvisita og avdelings-rekvisita som del av sitt inventar ifm bilder og prydgjenstander. Leirens eller garnisonens ledelse fikk ofte også egne tinnkrus i messa, med inngraverte navn over hvem som innehadde den enkelte stilling de enkelte år. Det samme gjaldt rep-avdelinger. Storstua fungerte daglig som et felles

møtested ikke bare for måltider, men også for kaffe og sosialt samvær mv – en fellesskapets smeltedigel i beste forstand som inkluderte alle ved avdelingen.

Artillerimerket av 1936 ble på nytt stadfestet av GIH som våpenmerke for artilleristene i 1982, og levde deretter uforstyrret fram til litt etter murens fall, da daværende koordinator for merker, flagg og faner av en eller annen årsak ikke ønsket å videreføre merket, og forsøkte å lure på artilleristene et annet våpenmerke! Det framgår vel med all tydelighet av tallrike innlegg i NAT fra den tiden at vedkommende var rimelig alene om å synes at dette var en god ide. Artilleristene beholdt likevel det gamle Artillerimerket fra 1936, og merket er fortsatt tilstede som identitets- og tradisjonsbærer og pryder forskjellige steder i gjenværende garnisoner der artillerister holder til.

Parallellt med dette tok daværende koordinator for merker, flagg og faner i årene som fulgte utover på 90-tallet initiativ til en merkeflom uten sidestykke mht avdelingsmerker. Godt over 130 merker utover det som til da var laget, ble til ifm at det ble gjort stadige endringer. (Han var muligens inspirert av at alle landets over 400 kommuner også etterhvert fikk sine egne kommunemerker?). Utviklingen gikk ikke bare i retning av stadige merkebytter, men også

at man fra sentralt hold etterhvert aktivt begynte å “glemme” å ta med våpenmerker i sine oversikter. Etter at de store omveltninger i Forsvaret for alvor tok fart på begynnelsen av 2000-tallet, skjedde endringene ovenifra så fort og med så mye fram og tilbake at knapt noen av de grønne menn hadde full oversikt over hvor båten bar. Omveltningene skjedde parallelt i alle land etter at moderne kommunikasjonsmidler (les mail og internett) gjorde flere nivåer i Forsvarets organisasjon helt overflødige ila kort tid. Det er klart man da sto overfor store utfordringer mht å trekke opp ny kurs framover, men den politiske ledelse så nok i likhet med Forsvarets ledelse at et mindre personell-tungt forsvar ville gi større muligheter til å investere i nytt og sårt tiltrengt matriell. Og det er altså den retningen vi har tatt - Via en snartur innom en meget kortvarig “Kampvåpen”-konstruksjon der flere troppearter var tenkt samlet, til dagens gjenværende Forsvar med et svært lite antall avdelinger der vi i praksis ikke har noe veldig uttalt “våpen-system” lenger for flere av troppeartene. Vel kan vi si at Artilleriet fortsatt er et eget våpen, men andre våpen har nærmest opphørt å eksistere ifm at miljøene har blitt veldig små og mer dreier seg om enkeltpersoner og tropper enn hele våpen.

Som den våkne leser sikkert allerede har merket seg, er det to hovedtyper merker i Forsvaret: Våpenmerker og avdelingsmerker. Selv om våpenmerket (Artillerimerket av 1936) fortsatt regnes som merkenes merke hos oss, har begge merketypene i alle år vært nær like viktige for soldater og befal i Artilleriet samt for andre Artillerivenner. Som det framgår av det ovenstående var det tilløp til så store endringer ifm de store omveltningene på begynnelsen av 2000-tallet at foreningen i 2003 ønsket å forsikre seg om at dette med våpenmerket lå fast. Vi tok derfor opp spørsmålet om bevaring og bruk av Artillerimerket av 1936, og henvendelsen gikk til GIH. Vi fikk imidlertid aldri noe svar på den saken den gangen.

Da vi på Barbara 2010 fikk GIHs fulle forståelse for at saken var viktig og lovnad om et møte for å drøfte forholdet, imøteså vi den formelle avklaring vi aldri fikk i 2003. Men det skulle vise seg at dette likevel ble et langt lerret å bleke: Se forrige NAT (nr 3-2011). Etter nye framsendinger og purringer kom det endelig til et møte med HSTs representant 16.08.2011. Det ble enighet om at AOF skulle forme et referat fra møtet, og etter flere uker med kvalitetssikring var HST enig med AOF om at det foreslåtte referatet var OK. Formell uttalelse i saken skulle så komme senere fra HST. Vi håpet i det lengste at avklaringen skulle

komme før Barbara siden saken ville komme opp der, men det formelle skrivet (se innkopierte skriv fra HST av 05.12.2011 (2011/ 046376-001/ FORSVARET/ 0) ble først satt opp dagen etter (05.12.2011) og ble mottatt av AOF kort tid deretter (08.12.2011).

Ser vi så på den formelle avklaringen fra HST, finner vi flere for oss interessante momenter:

- 1) Ordet våpenmerke eksisterer ikke i skrivet (Artillerimerket fra 1936 er et våpenmerke!)
- 2) Det er presisert at "Artilleriets gamle merke ikke er et offisielt avdelingsmerke i Hæren." (Artillerimerket fra 1936 er fortsatt et våpenmerke).
- 3) Det heter at det er "fullt mulig for AOF og andre å nytte det i uoffisiell sammenheng (i foreningen, ifm Sankta Barbara etc)." (Dvs AOF kan bruke merket fritt: 1-0 til oss her)
- 4) Det heter endelig at "det ikke kan brukes i offisiell sammenheng i Forsvaret eller Hæren." (kun en begrenset innsnevring i bruk).

Det var med stor tilfredshet at styret i foreningen mottok HSTs formelle avklaring. For oss dreiet dette seg om bevaring og bruk av merket både for egen del og for Forsvarets del. Men - som det framgår av referatet fra møtet 16.08.2011, gjorde vi utt-

rykkelig oppmerksom på at bevaring og bruk for Forsvarets del (Artilleriet) må ivaretas av Artilleriinspektøren – akkurat det har jo ikke vi som forening noe med. Det er jo likevel slik at når saken først kom opp, så måtte bevaring og bruk avklares for alle parter – ikke bare for foreningen. (For øvrig inneholder skrivet fra HST en feil: AOF var representert ved EN fra styret - formannen. I tillegg deltok utvalgsleder for merkesaker – Ob Th Gamst).

Vi har altså i våre øyne "vunnet" 1-0 ift egen bruk av Artillerimerket av 1936: Vi kan bruke det fritt. Merket ble tatt fram av oss i 1936, og vært brukt av både oss og våpenet i alle år siden som våpenmerke. Vi feiret da også 75års dagen for merket 03. 02. 2011, og det er i anledning jubileet laget bl.a egne kortstokker som har Artillerimerket som motiv. Vi betrakter fortsatt merket som foreningens eiendom. Når det gjelder sak nr 2: Bevaring og bruk av merket i Forsvaret (i praksis Artilleriet), har vi langt på vei fått medhold der også: Det eneste vi ikke har fått er våpenmerket inn på Forsvarets merkeoversikt som forøvrig bare inneholder avdelingsmerker, og at Artilleriet ikke får bruke merket i offisiell sammenheng som i praksis vil si bruk på brevhode i skriv. I alle andre sammenhenger kan altså merket brukes. Jeg vil si vi fikk en uavgjort der, og altså sammenlagt 1,5 poeng av 2 mulige.

Jeg får selvsagt snakke for meg selv, men jeg vil ihvertfall personlig når nyttårsaften kommer, reise mitt glass i takknemlighet til det storsinn HST har utvist i denne saken: Den formelle avklaringen er rundere i formuleringene enn møtereferatet fra 16.08.2011, og manifesterer egentlig at policy på området merker, flagg og faner er slik den alltid har vært: Man behefter seg ikke med detaljer sentralt, men lar handlingsrommet for merker, flagg og faner ligge i et område der nedre og midtre skikt av

offiserer og soldater får et avgjørende ord med i laget når viktige beslutninger om dette skal tas.

For merker er kultur og merker er viktig. Stor takk til Ob Arne Hagtvedt som har målbært HSTs beslutning i saken selv om svaret ble utgitt med annen påført saksbehandler. Det var en klok beslutning å gi HSTs formelle svar slik ordlyd: Med dette i havn kan foreningen leve godt med at en løs kanon på 90-tallet og også siden for-gjeves har gjort sitt beste for å frarøve oss vårt kjære våpenmerke.

Artilleriets historie

Av Th. Gamst

I forbindelse med omstruktureringen av Hæren, nedleggelse av avdelinger m.v. på 1990-tallet ble det avholdt "historie-møter" i Art.insp regi for å planlegge ivaretagelsen av våpenets historie. Fra Forsvaret side ble betydningen av historiebevaringen fremholdt og støttet.

I samsvar med disse planer er følgende avdelingshistorier nedtegnet og utgitt:

AR2 (2002), AR3 (1995), AR4 (2008), SSFA 75 år (1989), BSFA (1998), Haslemoen og tilknyttede avd (FABn/Brig S, FASØ, AR 2/ART.REG)(2001). I tillegg er det utgitt: AOF 90 år (1987), NAT 100 år (2000), St.Barbara og Feiringen (1995).

Dette er i sannhet en betydelig historiesamling og innsats som våpenet og Forsvaret kan være stolt av.

Men det viser seg dessverre at skriving av Artilleriets historie fremdeles ikke er fullført, ca 15 år etter at avdelingene ble nedlagt.

Det som gjenstår er i første rekke regimentshistoriene for AR1 og AR6, AR1 spesielt også for å dekke Artill-

eriets deltagelse i Tysklandsbrigaden og FAØ1, AR 6 ikke minst for sin krigsinnsats i 1940. Det er brakt i erfaring at det viktigste av stoffet er samlet slik at arbeidet i hovedsak vil omfatte skriving og utgivelse.

Dette arbeidet bør nå fullføres mens man ennå kan gjøre nytte av personer som både er villige og som kjenner til saken. Det er selvsagt naturlig at utgifter dekkes, bl a med vanlig honorar (pensjonistvilkår). Forsvaret har både i skrift og tale tilkjennegitt at det skal støttes opp om bevaring av historien, særlig når det gjelder nedlagte avdelinger.

Det viser seg dessverre også at de avtaler som ble inngått mellom Artinsp/sjef Artilleriregimentet og Artilleriets offisersforening (AOF) 04.12.1998 når det gjelder ivaretagelse av våpenets framtidige historie heller ikke er fulgt opp. Grunnene til dette er sikkert flere, bl a nedleggelse av AR, organisasjonsendringer, ombeordninger av personell, mangelfull kjennskap til arkiver m.m. Disponeringen av de historiefond som ble opprettet er heller ikke kjent.

Saken er av stor interesse, ikke bare rent forsvarshistorisk men også når det gjelder lokalhistorien generelt, både i Bardu og i Fredrikstad hvor Artilleriet har vært et viktig element, i Fredrikstad gjennom mange hundre år og våpenets eldste ekserserplass.

Tiden er nå i ferd med å renne ut.

Det anmodes derfor om at Artinsp/Fagsj.art. og AOF iverksetter nødvendige tiltak slik at saken blir behandlet og løst på beste måte. Tiltakene i denne forbindelse er av stor interesse og bes bekjentgjort gjennom NAT med det første.

Kolbotn, mai 2011.

Besøk hos Arendal Borgerlige Militaire 1805

Au Jan Petter Huseby, formann AOF

Flere og flere steder rundt om i landet har det “poppet opp” egne foreninger de siste årene. I en tid der folk i økende grad velger lesebrett og internett framfor vanlige aviser, i en tid der folk ikke skriver brev lenger og overlater til turister å skrive postkort, og i en tid der historie for store deler av befolkningens vedkommende er noe kjedelig og uinteressant – har noe av det vi for noen år siden betraktet som vanlige dimensjoner i vår

tilværelse, rett og slett blitt borte. Bare de 10 siste årene har det også blitt helt slutt på det å ha “god tid” – i hvert fall i mer urbane strøk, og kvalitet og tempo er blitt viktige rettesnorer for de flestes hverdag. Midt oppe i dette synes likevel det menneskelige hos menneskene å trenge litt igjennom likevel – for når utviklingen går så fort at vi registrerer at selv forhold i den nære fortid forsvinner for almenheten, ja

så bestemmer mange seg for å gjøre noe med akkurat det. Så ved å rett og slett snu de økende problemer med historieløshet i befolkningen til en utfordring om å spre historien på en ny måte ved å gjøre det litt moro – så viser det seg i mange tilfeller at nettopp dette kan være en måte å gjøre det på.

Og det er slik de altså har gjort det i Arendal, men først et par linjer om hvorledes Arendal vokste seg opp fra og knapt være en flekk på kartet, til å bli en stor by med rundt 42.500 innbyggere i dag. De første opplysninger vi har om Arendal som viktig havn går helt tilbake til begynnelsen av 1500-tallet, på 1600-tallet ble stedet omtalt som ladested, men det var først i 1723 at Arendal ble by. Og det var de gode havneforholdene og utløpet av Arendalsvassdraget som dannet mye av grunnlaget for tettstedet. Byen lå opprinnelig mellom syv større holmer, og ble derfor i en periode benevnt som Norges Venezia. Under byvandringen vi fikk ta del i på dag to (søndag 19.02.2012) fikk vi orientering om hvor kanalene gikk mellom den største holmen (Tyholmen) og de øvrige, og det slo oss at det må ha vært en idyllisk plass med alle disse kanalene. Vel – kanaler eller ikke – byen var likevel tett bygget slik man vanligvis bygget på den tiden, og det kan fortsatt den dag i dag sees spor etter vedtaket etter brannen i 1868 om at det skulle

bygges i mur, og kanskje like viktig – at det skulle være minst 12 meter bredde på bygatene. På denne måten fikk man også tilstrekkelig brannsikkerhet ved at flammene ikke automatisk kunne tenne nabobygg dersom brann skulle bryte ut på nytt. Foruten de nevnte syv holmer som lå tett i det gamle fortids-bysentrumet, er idag de omkringliggende øyer også i praksis en del av byen: Hisøy, Tromøy og Flostøya, som sammen med en mengde mindre øyer danner en flott skjærgård utenfor byen. Til den kanskje mest kjente av disse mindre øyene – Mærdø – går det helårs forbindelse med båt. De senere år har byen utviklet seg til å bli en av de større festivalbyene langs kysten, og gjennomfører i den forbindelse også flere festivaler og arrangementer gjennom hele sommeren. Som startskudd for sommerens kommende festligheter arrangeres “Kjæmpestaden” – en egen festival i seg selv. Hele 23 kongelige besøkte Kjæmpestaden i 2007, og etter at HKH Kronprinsessen da håndhilste på et medlem i Arendal Borgerlige Militaire, hører det med til historien at vedkommende ble så beæret av dette at han i respekt for Konge og fedreland ikke vasket den hånden på flere uker, og siden har vært særs stolt over håndtrykket.

Og midt i dette vakre kystlandskapet er det altså at Arendal Borgerlige Militaire 1805 (heretter benevnt kun ABM) ble stiftet 07.05.2005 av Geir

Fredrik Sissener og Jarle Christensen. De så nemlig behovet for å skape litt glede og begeistring rundt historiske tradisjoner, og bedre enn å bare tenke en tanke var det selvsagt å sette den ut i livet. Som sagt så gjort: Ved å samle personer som egnet seg godt til slikt, lyktes de å etablere en bærekraftig gruppe som på få år har etablert seg som en meget aktiv og allstedsnærværende forening, og som i dag med rundt et 40-talls medlemmer har en betydelig merittliste. De har fått sydd seg tidsriktige uniformer, og framstår med alt sitt utstyr som en komplett forening som ikke bare levendegjør historien fra 1800-1814 for regionen, men som også er gode ambassadører for byen i både innland som utland: De reiser bl.a jevnlig til Danmark for å delta i arrangementet Tordenskiolds soldater. De siste årene har de årlig deltatt ifm over 50 store og små arrangementer rundt om, med en topp på 63 arrangementer i 2010. Arrangementene er alt fra duellskyting med pistol, dans og regulære stridsdrilloppvisninger, vakthold i gammel stil og andre underholdende aktiviteter for folk flest.

Ved ankomst startet programmet direkte: Vi ble ønsket velkommen av den ene stifteren Geir Fredrik Sissener og hans far Knut Sissener. Sistnevnte har forøvrig siden 2006 bygget hele 22 kanoner (!). Mht selve kanonrørene har han fått hjelp av

to omkringliggende metallstøperier, alt det øvrige – lavetter, rapperter, bladmetall til ornamenter og beslag, kruttkasser og rekvisita mv har han ordnet selv. Vel – Vi beveget oss straks ut til Sandvigen fort, der vi først skulle få overvære saluttskyting med svartkrutt. Litt skynt og tilløp til mørkt på en ettermiddag i februar var det jo, men den tette tåka og litt vind bidro til å skape den rette og litt trolske kyst-stemming: Med fire personer i gamle tidsriktige uniformer (Sissener junior og senior, Rolf Stiansen og Olav Uldal) var det betydelig 1800-talls stemming rundt standplass. Og se det for dere – der vi sto i rundt fem varmegrader på leiregrunn: Karduser ble hentet fram fra gamle lærvesker, proddepinnen (eller rømmenål som det heter andre steder i landet) staket opp for luntestrengen, Napoleons-hattene ble enda en gang skrudd ned på skallen for å ikke blåse av, skytsbetjeningens vel innlærte driller ble gjennomført raskt og sikkert med tjuke lærhansker som beskyttelse for hud på hender og underarm, en hanskefinger ble holdt inn til det ene neseboret for å sørge for rask exit av det andre som en siste rutinemessig klargjøring, før en fyrstikk i ly bak et to manns håndhus gjorde det mulig å fyre opp glødetråden. Så var det å føre ladningen inn med ansetterstokken, og deretter var det klart til skudd. Ildgivningen startet på ordre, og ga fotografen de nødvendige sekunder til å få med seg

det orange flammehavet som velte ut kanonmunningen i det som på vitenskapelig språk heter "forpufning". For det er ikke eksplosjon når man skyter med svartkrutt – svartkrutt er så langsomt av seg at det heter forpufning. Og det er noe godlynt og rolig over dette. Når vinden ikke er så sterk, skrur normalt røyken rundt hovedblåsten seg nesten veloverveid framover i røykringer, og ser på en måte litt fint og fornemt ut. Men bevares – det blir trykk av dette, så man må på ingen måte undervurdere kraften fra saluttskytingen. For å gi et lite bilde på hvor kraftig trykket er, så ligner bare strålen opp fra det lille tennhullet noe i nærheten av det bildet jeg så for meg som liten da mine foreldre leste om fanden i nøtta for meg: Det var som når storslegga traff nøtta der fanden hadde krøpet inn: Det som fór opp var lite, varmt og gikk jævla fort! (Unnskyld språkbruken). Hele 15 meter tilværs står spruten, så man bør definitivt ikke ha hodet over bakre del av kanonen når skuddet går.

Etter saluttskyting med to kanoner, ble kanonene raskt anbragt på henger igjen og var klar for avmarsj. Men før retur til kanonhuset ca 300 meter unna, var det først klart for neste post på programmet. Her på høydedraget hadde nemlig ABM overtatt det gamle SjøHeimeVernets (SHV) bunker til bruk som lokaler for foreningen, etter at SHV hadde blitt nedlagt. Og her var det innredet med

trepanel, tepper og eldre møbler slik at det ble riktig hjemmekoselig. Noe var tidligere gjort av SHV, men ABM hadde gjort mye i etterkant: Bunkeren hadde nå eget ventilasjonsanlegg, og med ekstra maling, fiksing og ordning var det blitt veldig hjemmekoselig her:

Kongerekka hang på veggen, det samme gjorde bilder fra merittlista til ABM, og eldre årganger hytte-lampetter ga det nødvendige lys for virksomhet i lokalene. Innerst inne og litt opp lå selve cockpit: Utkikken der man holdt kontroll med farvanene utenfor på denne og hi side av Mærdø og flere andre omkringliggende øyer. Egne kroker i taket for tepper som fungerte som blendingsgardiner, ga oss en pekepinn om at denne bunkeren hadde vært i drift i mange år. Bunkeren huset også flere depot-rom der rekvisitter mv for ABM lå i opplag når det ikke var sesong, bl.a en blink for skarpskyting med muskett – en etter sigende artig sak å være med på. Og vi tror det så gjerne, for det lå en lun humor utenpå alle ABM-medlemmene – å ha det moro var en selvfølgelig del av deres virksomhet.

Etter omvisningen i bunkeren var det tid for å følge kanonene hjem på stallen, et lite trehus ca 300m fra standplass – en blanding av stabbur og uthus ga inntrykk av å være en naturlig del av bebyggelsen i området.

Inne i bunkeren er det praktisk innredet med lun stemning.

Kanonstallen 300 meter fra standplass er liten, men huser mange kanoner.

Intet tydet på at dette var sted for noen kanonoppbevaring, til det var huset alt for lite, men det var til gjengjeld organisert i 2 etager: I første etage sto kanonene parkert som i et sykkelstativ med snuten ned, lavetten opp bakut og med trekantede rullsikrings-klosser foran og bak hjulene. På denne måten gikk det mange kanoner på hver kvadratmeter, og man oppnådde en svært god plassutnyttelse når skytsene sto stablet som kontorstoler. I tillegg gjorde denne halv-vertikale parkeringen sitt til at vannrester fra viskingen rant ut av løpet istedenfor å ligge i ro og mak og ruste innerst i røret. Her sto også et "Stalin-orgel" (flerrørs-

saluttbatteri tilsvarende som Odd Ulleberg og Terje Øygard m.fl demonstrerte ifm bl.a arrangementet Bogstad gård 200 år), samt kanon-ustyr og reservedeler. I taket hang stigetrappen til annen etage. Et raskt håndgrep, og den nesten vertikale trappen var klar: Oppe i 2 etg var det depot for telter og øvrig utstyr som ble brukt hver gang ABM deltar på Kjæmpestaden og andre arrangementer: Bl.a en tønne som var en form for vandrende versjon av gapestokk i gamledager: Tønne ble tredd nedover kroppen på en mer eller mindre naken straffedømt, der tønnens "nakkedel" var utstyrt med en krum metallbøyle med en bjelle i enden. Når den straffedømte hadde fått på seg tønne-antrekket, hang bjellen rett over hodet på vedkommende, og uansett hvor forsiktig hans ganglag enn måtte være, så var bevegelsene mer enn nok til riste bjellen og varsle alle i nærheten om at her kommer en kar som skal være til spott og spe for et par dager eller så, alt avhengig av hans kriminelle gjerninger.

Etter kanon-stallen var det klart for middag og nærmere orienteringer om ABM: Vi ble fraktet tilbake til Sissener seniors hjem, der vi ble tatt godt imot og servert Sørlandsgryte av beste slag. Inne i huset la vi bl.a merke til flere saluttkanoner som diskret gled inn blant interiøret, der det etter hvert ble klart at de sirlig utskårne lavettene var snekret og

belagt med smjern av senior selv. Oppe på skapet i stuen sto et gammelt linjeskip med flere kanondekk, master og seil og rigget helt autentisk med alt av tauverk og øvrige detaljer: Også dette hadde han satt sammen. Senior var det første året i foreningen egentlig hjelpegutt ifm at han assisterte med frakt av kanoner på henger, og fikk derav det vennskapelige tilnavnet "tilhenger'n". Fra og med år to (2006 og utover) grep han til snekkerverktøy og metall og bisto med kanonbygging ettersom behov for kanoner var meget stort: ABM hadde jo ingenting da de startet, og lånte bl.a kanoner fra Christiansand Artilleri Compagnie og Jørn Kildedal. Senior Sissener eller Knut som han helst vil kalles - bygget deretter en mengde kanoner og har pr i dag bygget totalt 22 kanoner (!) En prestasjon det virkelig står respekt av. Til bords hadde vi også foruten Sissener junior og senior, seniors kone som også er aktiv i foreningen, og også Rolf Stiansen fra skytingen tidligere på dagen samt hans samboer Janne Magelssen. Janne er Oldermann i ABM, og er blant de mest aktive sammen med Rolf, Jarle Christensen og Sisseners, både mht arrangementer og kontakt med og besøk hos andre artillerimiljøer i landsdelen. Det passet derfor passet godt at vi hadde med noen ekstra nummer av NAT nr 3-2011 der hennes innsats som Stae Barbara i Christiansand sto omtalt.

For øvrig driver ABM med kursing og utdanning av personell for skyting med svartkruttkanon, og de har eget marketenteri.

Under taffelet fikk vi også orientering om det årlige nyttårsball: Da er det pomp og prakt i mente, humør og festivitas så det holder i det som er blant Norges største og eldste trebygninger nede på havna. Med besøk fra fjern og nær er dette virkelig et arrangement man bør delta på dersom man får anledning. Gamle og nye uniformer, krøllparykker og kniplinger om hverandre preger ballet: Se ABMs nettside for bilder: www.abm1805.no

En del av kanonene hadde vi allerede sett i kanonhuset ved bunkeren på Sandvigen fort, resten fikk vi se etter middag da vi ble tatt med ned i kjelleren for å se på det aller helligste: Her lå kanonbyggeriet – et eget snekkerverksted – og på naborommene sto det kanoner pent utover i alle retninger. Senior hadde også flere svartkrutt-pistoler av fornemme

Svartkrutt-geværer, kanoner og pistoler må tas bilde av i flere omganger pga volumet .

merker i egne komplette “duell-kasser” – små koffertter med alt man trengte for å avgjøre en uenighet i gamledager. Senior støpte også blykuler til disse våpnene i tillegg til å lage passe ladninger, og samarbeidet med to omkringliggende metallstøperier ifm kanonrør-tilvirkningen. Her var lite overlatt til tilfeldighetene, og etter de siste års til dels voldsomme tildragninger i reglene rundt svartkrutt fra Direktoratet for Brann og Eksplosjonsvern, var også trygg oppbevaring av mikromengder med krutt gjennomført på lovlig måte: To safer huset hhv håndvåpen og et bittelite kruttlager. Øvrige deler av kruttlageret hadde ABM leid seg inn hos eksterne for å ivareta på lovlig måte. Janne Magelssen hos ABM hadde også medbragt sin duellkasse, som naturlig nok hadde rosa plysj og tre plysj-roser innvendig: Men NB! Svartkruttpistolen var ekte og farlig nok.

Etter et lengre måltid med hyggelige og interessante orienteringer etterfulgt av den ovennevnte kjelleromvisningen, ble vi innlosjert over fjorden med flott utsikt innover mot Arendal. Før vi tørnet inn ble det gitt en kort orientering om hvorfor man kalte seg Arendal Borgerlige Militaire. Dette hadde med borgervæpningen i Norge og gjøre, og ikke minst slik den kom til uttrykk for Arendals vedkommende: Borgervæpningen i Norge ble etablert i 1628 for å mer eller mindre også

ivareta byforsvaret ettersom byene var fritatt for verneplikt. Virksomheten ble ikke fulgt opp veldig iherdig rundt om den første tiden, men var likevel stor nok – i hvert fall i Arendal – til at det første batteri med åtte kanoner ble etablert der i 1677 ifm blokkhuset “Christians naade” i nærheten av dagens batteri. Under krigen fra 1675-1679 holdt 16 mann vakt der døgnet rundt. Men det var først i 1709-1720 at den militære utbygging i Arendal skjøt fart. I 1709 fikk batteriet flere kanoner og samtidig nytt navn - Citadellet – som senere bl.a har gitt navn til Kastellveien. Spredte tilløp til forsvar var altså gjennomgangsmelodien de første hundre årene, men etter hvert som utviklingen gikk sin gang, ble det slik at enhver by med respekt for seg selv ikke bare pliktskyldigst etablerte noe i nærheten av et minimumsforsvar. Nei, man måtte etablere en skikkelig borgervæpning dersom det skulle gjøres ordentlig. Og som sagt så gjort – Arendal fikk etablert sin egen borgervæpning i 1723 parallelt med sin nyvunne bystatus, og fra da av var det et godt nivå på forsvaret av byen. Borgervæpningen rundt om hadde altså hatt en forsiktig start, men selv om væpningen utover på 1700-tallet ble styrket til et høyere nivå, ble det funnet hensiktsmessig å reorganisere hele ordningen i 1801. Byene ble da gitt et større ansvar selv for å administrere forsvaret av eget

område, og også bekoste store deler av oppgaven. Byene utnevnte bl.a selv offiserer og underoffiserer, og som det het seg i kanselli-sirkulæret av 28 feb 1801 “fikk man ta dem som Borgerskapet helst ønsker sig”. Det var som vi skjønner litt annerledes i gamledager. Vel – etter planen for borgervæpningen av Arendal av 1804 skulle det hele ledes av en Stadshauptmand eller Bykommandant om man vil (Jarle Christensen har denne stillingen i ABM idag) og forsvaret av byen bestod da av hele 3 (tre) corps: Ett Infanteri corps, ett Jæger corps og ett Artilleri corps. Ser vi på artilleriet, bestod det av 18 befalingsmenn, 122 gemene samt 12 stykk 12-punds kanoner. En respektabel styrke for den størrelse byen hadde dengangen. Mens det var tett tåke med vind og blåst lørdagen, var det vindstille, blå himmel og sol søndag: Det passet som skapt for omvisningen i byen der vi først gikk rundt på den største holmen Tyholmen og inne i “Pollen” – navnet på den innerste tarmen i havnebassengets indre, der bysentrumet omslutter den mikrolille fjordarmen som fortsatt stikker noe inn i byen. På hver side er det utesteder og historiske plasser, og gammel trehusbebyggelse vedlikeholdes stort sett jevnt og trutt og på en god måte. Det er imidlertid noen utfordringer rundt en omfattende grad av verving av bygg i denne byen, der den stakkar som har kommet i skade for å eie

Utsikt over Arendal sentral sett fra de nærmeste øyene.

noe som så blir vernet – får vesentlige og kostnadskrevede krav på seg i tillegg til bruksbegrensninger og annet. Vi så ett eksempel på hva vern-ing kan medføre, da vi passerte et stort trebygg der forfallet var kommet nokså langt. Det offentlige hadde bare “bidratt” med å verne bygget og gi begrensninger i bruken, men ville ikke betale 50 øre til noe vedlikehold. Vel – dette hørte heldigvis med til sjeldenhetene, men vi må jo si vi føler med de som plutselig eier noe som så blir vernet. Det hadde vel ikke vært urimelig om man så litt nærmere på de til dels betydelige økonomiske belastningene dette medfører for eierne. Men det får våre myndigheter ta stilling til.

Videre ifm byomvisningen passerte vi det ovenfor nevnte til dels enorme

trebygget der ABM både har sine nyttårsball, og der de også leier kontorlokale for møtevirksomhet. Etter dette tok vi en tur opp gjennom smale smau og trange passasjer mellom hus som var merket med årstall etter når de var bygget: Flere hus var fra tidlig 1700-tallet, og vi lot oss imponere litt av at de fortsatt var beboelseshus, men at de samtidig var bevart på en god måte - i hvert fall utvendig etter det vi så. Vi var akkurat kommet dithen at vi begynte å tenke tanken om at en kaffekopp kunne smake, da vi plutselig påtraff en kar i gråbrun munkekappe og hvitt snorbelte da han kom ut en dør mot gaten: I disse smale og høyst asymmetriske smug og stier mer enn de var veier, var det liksom innganger og utganger overalt. Han viste seg

å være prest i den katolske kirken, og så litt spørrende ut - ville vi se på den katolske kirken kanskje eller bare komme inn på kirkekaffe? Vi var ikke snauere enn at vi tok en Ole Brumm her: Ja, takk begge deler: Kirkelokalet var fortsatt trangt og lite selv etter påbyggingen, der alt var gjort på dugnad. Men det var en veldig lun stemning der, og enda lunere inne på den katolske kirkekaffen: Vi spanderte et godt kvarter her. Intenst gode kaker!

Etter forfriskningen bar det videre til siste post på programmet - Kanonene på "Øvre": Oppetter Flåklypa-veier med bredde på godt under 2 meter flere steder, ble utsikten fra sentrum mot kystlandskapet og øyene gradvis stadig bedre, og på toppen hadde

man full 180 graders kontroll med indre basseng der en sjøfarende i gamledager burde passe seg vel for dette kanonbatteriet. Autentiske kanoner – også de med inngraverte årstall fra 1700-tallet – hadde tålt vær og vind gjennom årene relativt godt med vedlikehold underveis utført av frivillige og på dugnad.

Vi takker ABM for en flott demonstrasjon, orientering og omvisning i den sjøfarts pregede byen som den dag i dag huser flere rederier. Imponerende å se hva de som forening har fått til på få år, og hvilket nivå de har svinget virksomheten opp nå.

Om vi senere en gang skulle få æren av å bli invitert på nyttårsballet er vi ikke det minste i tvil

– Vi kommer!

ABM 1805 har kontorer i en av Norges største trebygninger.

Status og fremdrift

Av Oberst Tor Øen, Fagsjef Artilleri og Luftvern

Artilleriet er i fremgang. BK er i fremgang. Det som også er spesielt gledelig er at Artilleriinspektøren kanskje innen kort tid også har Kampluftvern på plass i Hæren igjen.

Her følger en kort oppdatering innen de forskjellige områder og prosjekter.

Organisering Artilleriskolen

Viktige endringer er at vi har fått tilsett og tilført en øvingsleder for OP/FAC simulatoren. Det er Kapt Erik Moe og stillingen underlegges Flystøtteseksjonen.

Videre er prosjektorganisasjonen til ARCHER økt og inkluderer nå Batterisjef ARCHER, Kapt Petter Indseth, Troppsjef, 2 KK'er og 2 Vf'er(Gren.).

Utdanning

Det var svært gledelig at vi fikk godkjent to plasser dedikert til Artilleriet på Militær teknisk utdanning i Stockholm, toårig ved Forsvarshøgskolan (FHS). Totrinns beordring tilbake til Hærens Våpenskole er en forutsetning. Dette er en viktig utdanning for Artilleriet grunnet våre avanserte tekniske systemer, men også for å

håndtere våre prosjekter.

Kaptein Asle Strand kommer tilbake fra samme utdanning i sommer og skal til Artilleriskolen. Samtidig sender vi major Tor Steinar Bergseth og major Christian Lien på utdanning ved FHS. Denne utdanningen tilsvaret Stabsskole II i Norge.

BK

Bombekasterfaget er etter fire år endelig oppe og går som fagmiljø i Artilleriet. Vi har i dag tre tropper. En i hver manøverbataljon samt at Batteri P/Art.bn er "dobbelbevæpnet" slik at de som HRS avdeling har en begrenset BK kapasitet. Dette har tatt lang tid og det er lagt ned et betydelig arbeid for å få til dette. Arbeidet innebærer produksjon og revidering av reglementer og utdanningsprogrammer samt relasjonsbygging og rekruttering til faget for å skape tilhørighet til BK-miljøet.

Faget gjennomgår for tiden en rivende utvikling hva gjelder materiell generelt og ildledningssystem spesielt. Hæren er i dag i ferd med å innføre nytt ildledningssystem for 81mm BK

som etter planen skal være i bruk ved BK troppene i hhv. Panserbataljon (Pbn), 2. Bataljon (2.bn) og Telemarkbataljon(Tmbn) fra slutten av august i år. Ildledningssystemet baserer seg på ODIN og er derfor svært likt det systemet som brukes for Artilleriet i dag. Dette gjør det enklere å drive utdanning på tvers av fagfeltene Artilleri og BK.

Videre er BK også en del av Middels-tung Enhetlig Plattform (MEP) prosjektet. Dette prosjektet skal ta fram kamp og taktisk støtte kjøretøy til manøvermiljøet. Kjøretøyene er CV 90 basert og vil for BK sin del være et kjøretøy med integrert halv-autonom 81mm BK, med gjenbruk av teknologi fra navigasjons og posisjonsutrusting (NAVPOS) fra M109A3GNM. HVS ser for seg at materiellet blir tilført avdelingene i 2015/16.

Artilleriskolen har i tillegg, i samarbeid med Hærstaben, sendt frem prosjektide for anskaffelse av ny BK-ammunisjon og anskaffelse av NAVPOS for dagens BK tropper som er oppsatt på hhv. M113 serien og BV206/BK.

ARCHER

Prosjektet har som nevnt fått tilført seks nye medarbeidere, kjernen i det første batteriet som skal settes opp. Disse inngår i prosjektgruppen, og skal delta under konseptuelle prøver på Rena frem til oppstart i avdeling.

De nyansatte vil første halvår gjennomføre opplæring, før de starter opp med konseptuelle prøver i løpet av høsten 2012.

Prosjektet er inne i en avgjørende fase, hvor kvalitet og kontroll av sluttproduktet står i sentrum. Både skyts og ammunisjonshåndteringssystemet (AHS) blir utsatt for en mengde ulike tester og prøver. Noen av prøvene har ikke gått som forventet, og dette har nå full fokus i prosjektet. Prosjektet har fokus på kvalitet, og alle områder hvor produktet ikke tilfredsstiller de krav som er satt, blir nøye gransket. Kravet til kvalitet er avgjørende, og dermed vil det kunne være at noen av de mangler som er avdekket vil kunne få innvirkning på tidsplanen for innføring.

Etter de siste møter vil det bli justeringer og pr nå blir innføring og troppeprøver i Artbn utsatt i et år (oppstart august 2014). Kursplan og prøver ved HVS vil etter planen starte i 2012.

OP/FAC simulator

Den nye OP/FAC simulatoren er en full-skala "High fidelity simulator" som skal øke de tekniske ferdigheter til OP/JTAC lagene før man iverksetter "live" trening og oppdrag. Den skal sikre realistiske og komplekse treningssenarioer som vanskelig kan skapes i fredstid. Dette er en meget avansert simulator hvor OP/JTAC'en trener realistisk og med det utstyret

Skisse: OP / FAC SIM

han har med seg normalt. Den er planlagt innmontert på Rena i løpet av året. Simulatoren består av en "Dom" med tilhørende undervisnings-fasiliteter. Rommet på Rena er klart og går alt som planlagt blir det en offisiell åpning den 4. desember i år.

ARTHUR

Prosjekt P5021 Artillerilokalisering-sradar - Utviklingsfase ble godkjent av FD i desember 2011 og arbeidet med å utarbeide en norsk/svensk Technical Agreement (TA) og felles krav er i gang. Kort fortalt omfatter

prosjektet å utvikle en radarmodul i samarbeid med Sverige. Denne modulen skal kunne monteres på et kjøretøy eller operere fra bakken. Hver nasjon vil anskaffe én radarmodul hver for testing. I tillegg omfatter prosjektet utvikling av kjøretøyet modulen skal plasseres på. For Norge er dette en M113F4 (en forlenget M113) og et ledelsessystem for radarene. Tidsplanen tilsier at kontrakt signeres i 1. kvartal 2013 og systemet leveres sommeren 2015. Det vil så bli ett år med testing før en serieanskaffelse etableres som et nytt prosjekt.

ODIN II

Odin er en del av prosjekt 5439 ARCHER, og er et Norsk-Svensk samarbeid om et felles ildledelsessystem. Systemet vil gi oss et godt ildledningssystem som ivaretar hele kjeden fra sensor til skyts. Prosjektet ligger godt i rute, og forventes levert i september 2012. Denne leveransen inneholder en kommunikasjonsløsning som knytter sammen Artilleribataljonens enheter fra sensor, via kommandoplass til skyts. Systemet har integrert IKO-terminal i datakjeden, og Ildledningsspanservognens sensor (Vingtaqs) mot OP-terminalen. I tillegg ligger selvfølgelig integrering av bombekaster, og ARCHER som plattformer med tilhørende balistiske kjerner. Ildledningssystemet har vært svært etterlengtet, og vil være et meget godt tilskudd både på bombekaster og Artilleri siden. ODIN vil ha grensesnitt som er tilpasset hærens nye K2IS system.

Ammunisjon

155mm

Gjennom ARCHER prosjektet tilføres Artilleriet tre nye ammunisjonstyper, BONUS og EXCALIBUR og en ny røykgranat til erstatning for WP røyk. BONUS granaten inneholder 2 stridshoder som ved hjelp av IR sensorer søker etter aktuelle mål og avfyrrer et panserbrytende prosjektil. Granaten er utstyrt med et Base Bleed element som gir granaten en maks rekkevidde

på 35 km. Granaten produseres av Bofors og GIAT.

EXCALIBUR er en GPS styrt granat med med Base Bleed element og "finne" styring som gir granaten en maks rekkevidde på 60km. Granaten kan utstyres med forskjellige typer stridshode. Produseres av Raytheon og BAE Systems Bofors.

FFI og NAMMO har startet et artilleriammunisjonsteknologiprogram med støtte fra FD. Dette programmet inneholder tre hoveddeler; ny røyksats, optimalisering av Base Bleed og optimalisering av sprenggranat mtp fragmentering.

81mm

Det jobbes for tiden med prosjektide anskaffelse av ny ammunisjon til 81mm BK. Artilleriskolen ser at det er behov for ny sprenggranat med "insensitiv munition"(IM) egenskaper for å tilfredsstille NATO ammunisjonskrav. Når det gjelder røykgranat ønsker man å gå bort fra bruk av hvitt fosfor samt at røyken skal ha anti termisk effekt. Videre ønsker vi å anskaffe ny lysgranat som har infrarød (IR) kapasitet for å understøtte et mørkestridskonsept.

Kampluftvern

Da Hæren "nedla" luftvernet, NAL-LADS, for snart ti år siden, fikk Luftforsvaret som en av flere prioriteter å utøve divisjons- og brigadeluftvern

med sitt bakkebaserte luftvern, NASAMS.

Selv om NASAMS udiskutabelt er ett av verdens beste luftvernssystemer, var det likevel innenfor faglige kretser klart at dette systemet har sine begrensninger i støtten til våre manøveravdelinger. Sakte, men sikkert skred derfor arbeidet med å kunne framskaffe en utfyllende kapasitet til NASAMS på plass.

I januar 2009 sendte Forsvaret fram til FD en konseptuel løsning (KL) for et mulig Kampluftvernprosjekt, signert av både Generalinspektøren for Luftforsvaret og Generalinspektøren for Hæren. Dessverre ble prosjektet skjøvet ut i tid og arbeidet stoppet opp.

Gjennom landmaktstudien som ble gjennomført ved Forsvarets forskningsinstitutt for noen år siden framkom det imidlertid helt klart at mangelen av et dedikert kampluftvern var en meget stor utfordring for Hæren og Hærens operasjoner. GIH tok tak i dette og signaliserte en sterk vilje til å gi KampLV nødvendig prioritet. Sjef Forsvarsstaben ga Luftforsvaret og Hæren oppdrag om å utarbeide en mulighetsstudie for hvordan det kan være mulig å etablere et kampluftvern ved størst mulig gjenbruk av eksisterende materiell. I februar mottok så Forsvaret fra Forsvarsdepartementet et oppdrag om å utarbeide en Frem-

skaffelsesløsning for kampluftvernet. I presiseringen av dette oppdraget fra Forsvarsstaben framkommer det at mulige løsninger skal bygge på konklusjonene fra den tidligere nevnte mulighetsstudien.

Det er på dette tidspunktet alt for tidlig å beskrive hvordan kampluftvernet vil bli seende ut. En sannsynlig modell er at kampluftvernet blir organisert i ett batteri i Artilleribataljonen/Brigade NORD. Det er videre rimelig å fastslå at volumet på dette batteriet ikke forsvarer en reetablering av en luftvernbransje i Hæren. I stedet bør denne etableringen gi våre venner luftvernartilleristene i Luftforsvaret en bredere plattform å bygge sine karrierer på. Operativt vil batteriet inneholde både et element av allværs luftvern med middels rekkevidde, og luftvern med mobilitet og beskyttelse tilpasset oppdraget med å støtte Hærens pansrede manøverbataljoner under bevegelig strid.

Arbeidet med å forberede en etablering av Kampluftvernet pågår nå for fullt. Den nærmeste framtid vil vise hvordan Kampluftvernet kan bli formet og hvordan styrkeproduksjon med mer vil bli organisert. Forsvarsdepartementet kan så på grunnlag av dette gi oppdraget om å iverksette. Vårt håp er da at Hæren vil ha denne kapasiteten i nær framtid!

Historie

Ivaretagelse av historie og kultur har vært forsømt i mange år. Dette er viktig og er en del av Artinsp stillingsinstruks og ansvar. Her må jeg gi ros til AOF og "gamle" artillerister for å holde presset og trykket oppe. Deres iherdige arbeid har slått igjen helt til topps slik at både GIH og FSJ har gitt ordre om å finne løsninger. Vi har nå kommet godt i gang. Major Morten Berntsen har etter et lengre fravær begynt å jobbe for Artinsp, og er dedikert til å støtte oss med historiarbeidet.

Artinsp oppretter et "historie" kontor på Terningmoen, administrert av Morten Berntsen. Her vil vi lagre alt materiale inntil bøkene er ferdig og det oversendes Riksarkivet. AOF har sagt seg villig til å sponse nødvendig ugradert datautstyr på dette kontoret.

1. Modellkammeret.

Planlegger med å flytte dette til Rena. Hus er identifisert, møter med Ops stø og Forsvarsbygg er gjennomført, og vi avventer avklaring på at bygget disponeres av oss. Her får vi plass til alt materiell minus de tunge kanonene. Når bygget er klart planlegger vi en enkel utbygging for å få kanonene under tak.

Det tas i denne planleggingen høyde for også M109G.

Forsvarsmuseet er orientert og man er i dialog.

2. M 7 med tak over
M 7'en har vært til renovering på Rinnleiret. Motoroverhaling er gjennomført av Erik Østlie på Rena og nye presenninger er på gang. Prosjekt tak er på gang. Det skal være klart før den settes ut igjen.

3. Kanoner i leiren

Etter avtale med Sjef Artbn har Btt P overtatt det daglige oppfølgingsansvaret for kanonene i leiren. Disse er også planlagt renovert og med nye presenninger.

4. Historieskrivning

a. AR 6, ARTREG og ArtBn:

Her er mye gjort og teamet for å ferdigstille dette er klart. Vil bestå av Selmer Hagen, Knut Vold, Jimmy Søland, Morten Berntsen og undertegnede. Selmer har startet opp, men hovedarbeidet blir gjort i andre halvår 2012.

b. AR1:

Planleggingen er i gang, men teamet er ikke avklart.

c. Befalsskolekull:

Saken er i prosess.

Orientering til Artillerister

Det har vært stor pågang og ønske om orienteringer på Rena. Derfor legges det opp til en orienteringsdag for Artillerister på Rena 7. september.

Her blir det orienteringer, lunch og fremvisning av materiell samt kjøring av ARCHER og M 7.

Dette slås sammen med jubileet, 55 år, for Ob Gamst sitt M7 batteri.

Se egen annonse i bladet.

Avslutning

Artilleriet har alltid vært, og vil også forbli, et system av systemer. Mange prosjekter er pågående, noen mer utfordrende enn andre, men Artilleriet står foran et paradigmeskifte. Rekkevidde, ny ammunisjon, presisjon og nøyaktigheten blir på et nivå vi ikke har sett tidligere. To land – ett artillerisystem, samarbeidet med Sverige er viktig og med identiske systemer, reglementer og prosedyrer er det uante muligheter i samarbeid og samvirke.

Vårt JTAC miljø har levert på topp internasjonalt nivå i mange år. Med ARCHER og ny ARTHUR kan vi levere en meget robust og relevant styrke for internasjonale operasjoner, og samtidig reelt styrke vårt nasjonale forsvar. Alle simuleringer ved FFI og krigspill viser at Brigaden trenger kampluftvern. I et tett samarbeid med Luftforsvaret er det muligheter for å få tilbake et luftvern batteri i brigaden. Dette vil organisatorisk inngå i Artbn på Setermoen.

Jeg vil oppfordre alle som har bilder, stoff og historier fra tidligere tider om å sende disse til Artilleriets historiekontor, enten pr post eller mail.

Maj Morten Berntsen
Hærens våpenskole
Postboks 393 (Terningmoen)
2403 ELVERUM

E-post: moberntsen@mil.no

Til slutt er det en glede å invitere alle "gamle" artillerister til en artilleriets dag på Rena, fredag 7. september 2012.

Velkommen.

Gjør rett – Frykt ingen!

Artilleriinspektøren

Artilleriinspektørens årlige foredrag

Au Jan Petter Huseby, formann AOF

Et av høydepunktene hvert år er Artilleriinspektørens årlige foredrag på nyåret – i år 19.1.2012 – om status i våpenet. Dette er for såvidt et foredrag av mer intern karakter kanskje, og derfor er det ikke alltid vi har skrevet så mye om dette i NAT de siste årene. Blant de som bor i nærheten av Oslo, dukker de mest interesserte opp på selve foredraget og får informasjonen der. Men vi skylder også selvsagt å informere alle de som bor et stykke unna hovedstaden om hva som skjer i våpenet. Mange av disse utenbys-boende er medlemmer i foreningen mye for å få NAT og derigjennom holde seg oppdatert med hva som rører seg, men også for å kunne delta på utflukter i inn- og utland. Nå inneholder ikke foredraget noe du ikke kan finne i annen åpen litteratur til sammen (TV, aviser, tidskrifter mv), men vi har holdt en litt lav profil rundt dette emnet siden foreningen med årene etterhvert også består av et økende antall artillerivenner fra andre våpen og andre forsvarsgrener, bl.a Infanteriet, Kavaleriet, Ingeniør, Transport, Kystartilleriet og Luftforsvaret. Det er

også enkelte som «bare» er forsvarsvenner og som er opptatt av at gamle tradisjoner bør leve videre, og som også finner glede i å være med i virksomheter som støtter oppunder Forsvaret. I denne situasjonen kun å ta for seg Artilleriet må selvsagt være lov for en Artilleri-forening, men av ovennevnte årsaker både kan og bør vi balansere frekvens på innleggene våre slik at fordeling av stoff og artikler over tid gir et godt variert totalbilde av virksomheten vår, og kanskje også ta med noe fra nabovåpnene av og til. Av samme årsak gjøres nærværende innlegg også noe kortere enn det vanligvis ellers ville ha vært. Nyanser og detaljer vil også derfor i mindre grad komme med utover at «store tall» vil antyde nivå på de enkelte områder. Samtidig er Hæren blitt såpass liten at det vel bare er Infanteriet og Artilleriet som fortsatt kan kalle seg våpen – Ingeniør og kavaleri muligens også en stund til hvis vi trekker litt i våpenbegrepet.

Siden det er noen år siden vi sist tok en runde på dette emnet, kan det

kanskje være på sin plass å ta et kort oppsummerende overblikk med grove tall over hva som er igjen av Hæren vår: For 2011 var status 4300 fast ansatte og 4500 vernepliktige hvis vi ser på personell-delen. Hæren har 3300 kjøretøyer og bruker 3,5 millioner liter drivstoff i året. Driftsbudsjettet er på 5,3 milliarder kroner, hvorav ca 380 millioner går til vedlikehold av materiell. Ammunisjonsforbruk ifm trening beløper seg på i underkant av 250 millioner.

I praksis består Hæren i dag av Brigade Nord, Grensevakten, Kongevakten (Hans Majestet Kongens Garde), Spesialstyrkene, Operasjonsstøtten, Hærens våpenskole samt et kompetanse-senter for Logistikk mv. Størrelsen er vesentlig mindre enn det vi hadde bare for 10-15 år siden, og utviklingen har gått meget raskt. Men hadde og har egentlig Hæren – og for den saks skyld Forsvaret – hatt noe reelt alternativ til nedbyggingen? Nei – Klare politiske føringer ikke bare i Norge men i de fleste andre land i den vestlige verden har tungt påvirket budsjett-utviklingen og derigjennom tvunget fram dyptgripende strukturendringer. Og endringene har tatt retning av de politisk etterspurte behov, der spesielt internasjonale operasjoner har fått en framtrødende posisjon med høy prioritet.

Hva ønsker så Hæren å oppnå i den nye situasjonen der det gamle invasjonforsvaret for lengst er som en museumsgjenstand å betrakte. Jo, man må øke den operative evne gjennom å være «klar med det man har». Og dette får man til ved å satse på et knippe av policy'er, bl.a: Profesjonalisering med økt grad av spesialister i oppsetningene, Individualisering med desentralisert tilpasning for å få maksimalt ut av de lokale avdelingsenheter, Satse mer på «Train as you fight» prinsippet – hvilket gjør at en bataljonsjef mer enn før kan konsentrere seg om bataljonen sin enn pålagte administrative gjøremål i garnison (derfor det litt uvante i dag med «flere forskjellige sjef» i garnison der ingen sjef alene kan treffe endelig avgjørelse i en del saker), Bedre balansere styrkeproduksjonen tilpasset politikernes etterspurte behov, Bevare den gjennom mange tiår opparbeidede verdibaserte kultur i Forsvaret, Samt innstille seg på og praktisere endringsledelse for de forandringer og endrede krav som man vet vil komme i framtiden. En lang liste med gode forsetter kanskje, men det aller beste er – Hæren etterlever det de sier, og gjennom dette høster de respekt og tillit.

Som tidligere henger Hæren og Heimevernet fortsatt sammen, men utvikles hver for seg med noe ulike roller og oppgaver. Hæren innrettes for å føre høyintensitetsstrid med

utgangspunkt i nasjonale oppgaver. Hæren skal også videreføre evne til å bidra i operasjoner i utlandet. Heimevernet skal på sin side innrettes mer mot vakthold og sikring. Innsatsstyrkene i HV skal utvikles for mer fleksibel innsats.

Ellers viser også nye trender innenfor ildstøtte at Hærens Artilleri følger med i tiden: Det satses mer på smart trening (simulator-trening) for å ta toppene av de største utgiftspostene ifm at bl.a moderne ammunisjon etterhvert har blitt mer enn veldig kostbar. I forlengelsen av dette satses det på ytterligere presisjonsforbedring også på svært lange skuddhold. Dette gir mindre behov for framføring av ammunisjon, mindre totalforbruk av ammunisjon, og mer effekt pr krone enn om man skulle satse på bruk av tung ild ifm nedholdende virkning. På samme måte går man også mer i retning av kraftsamling når tung ild først settes inn. Dette for å oppnå avgjørende effekt slik at fiendtlige mål settes helt ut av spill – En bare noe skadet fiende kan fortsatt kjempe og både forstyrre eller ev ødelegge for framdrift i operasjonene for egne styrker. Videre satses det også tungt på at mange totalt sett i Hæren skal kunne lede tung ild. Et økt antall ildledere totalt sett ansees viktig også for å kunne ha reserver å sette inn: Hele det bakenforliggende system med BK'er, skyts, flyleverte bomber og av og til også

skips-artilleri - er helt avhengig av ildledere og også til dels dronestøtte i noen sammenhenger for å kunne levere lasten på riktig sted og til rett tid. For en ting er sikkert – Hæren og Forsvaret blir i takt med den teknologiske utvikling stadig mer komplekst, sammensatt og avhengig av at spesialister på ulike områder betjener krevende jobbfunksjoner.

Da vi for en del år siden hørte de første tanker om at man kanskje måtte se nærmere på at Norge måtte kjøpe inn enkelte våpen-effekter fra andre land i Norden for å klare framtidige budsjetter, var det den gangen en meget fremmed og nesten uvirkelig tanke. I dag er det ikke bare en akseptert og innarbeidet tanke – det er langt på vei en realitet allerede: Norge og Sverige har samarbeidet i mange år allerede om å få utviklet et felles artillerisystem. En massiv utveksling av personell ifm opplærings- og kursvirksomhet og et tilsvarende utvidet samarbeid på alle nivåer har gjort at man ikke bare har spart penger, men også har styrket naboforbindelsene godt utover det meget gode nivå vi har hatt i mange tiår. Det er felles reglementer, felles treninger og øvelser mv. Og det litt muntre er jo, at hadde noen framholdt dette som fasit for 15 år siden, så hadde vedkommende ganske sikkert ikke hatt en like sikker videre karrierevei i Hæren. Så tingene forandrer seg, og de forandrer seg

meget raskt. Men Hæren følger altså aktivt med i tiden, og treffer fortløpende tiltak for å tilpasse seg nye virkeligheter, og ikke minst stadig nye politiske føringer og retningsvalg.

Avslutningsvis er det nok mange som lurer på hvor langt vi skyter nå for tiden - rekkevidde har alltid vært interessant: Vi var og er fortsatt svært glade for og vil aldri glemme våpenhjelpen vi fikk fra amerikanerne etter krigen – det store antall 105 mm (M2A1 og M2A2) vi fikk da muligjorde at vi faktisk kunne ha råd til et artillerivåpen de første tiårene. Den gangen var rekkevidden 11160 m, eller i runde tall for praktisk «bladvottradius» på kartet: 10 km. Den litt større trukne 155 mm gikk 17-18 km. Når det gjelder prototypen av M109, sto den klar allerede ved Koreakrigens slutt i 1953, men kom først til Norge i 1970. Den bragte bl.a det nye elementet inn med splint-beskyttelse for personellet i tillegg til enklere selvdrevet manøvrering, og klarte etter hvert med spesial-ammunisjon å nærme seg 30 kilometer. Da M109 etterhvert fikk lengre rør, så økte dette rekkevidden ytterligere. Når vi så i dag snakker om den nye Archer – et relativt rimelig hylleware-produkt på en ombygd Volvo-dumper, der de første leveres senere i år – er rekkevidden kommet opp i 40-60 kilometer, alt etter hvilken granattype som brukes. Og ordre om å tenke nytt og komme opp med noe som går enda

lenger («100 km pluss») er allerede gitt. (Ref NAT nr 3-2011).

Vi takker Artilleriinspektøren for et interessant og opplysende foredrag, der det med all tydelighet synes klart at Hæren på alle nivå inkludert de gjenværende våpenarter både følger med i tiden og endrer seg like raskt som de politiske krav endrer seg. Det er fortsatt litt uvant å tenke på at Hæren er blitt så vidt liten som den er, men det er samtidig beroligende å få vite om alt det som skjer av nyskaping og økt kvalitet. Det er liten tvil om at det gjøres maksimalt for å få mest mulig stridsevne ut av hver eneste krone. Vi takker også Artilleriinspektøren for at han helt til slutt orienterte om de tiltak Artilleriet iverksetter ifm kultur og tradisjoner. Modellkammeret er i prosess for overføring fra Haslemoen til området bak kapellet i Rena leir. Det treffes videre enkle bevaringstiltak for å ivareta M7'en og andre kanoner på Rena. Historieskriving om Artilleriet ifm AR1 og AR6 er også i oppstartsfasen, det samme er historieskriving om Befalsskolen for Feltartilleriet (BSFA) etter 1997: Gamst har skrevet historien forut for dette – det gjenstår bare «nyere historie» 1997-2012. Videre tar Artilleriet sikte på å arrangere en egen Artilleriets dag/Åpen dag på Rena i begynnelsen av september i år. Dette for å orientere nye og gamle artillerister og artillerivenner om hva som rører seg i våpenet. Vi ser frem til å delta på dette.

Nye regler ifm riddergrader presenteres, og nye ordensinsignia deles ut til de kappekleddede.

Ridderordener i moderne tider

– Levedyktige tradisjonsbærere som aldri før

Av Jan Petter Huseby, formann AOF

En ting som kanskje er litt synd, men på samme tid ikke er så alvorlig likevel, er at dette med ridderordener – i hvert fall i Hæren – med få unntak er nokså dårlig dokumentert opp gjennom tidene. Artilleriet har som eneste våpen egne bøker om Stae Barbara og feiringen av våpenets skytshelgen, men utover dette er det relativt lite skriftlig å finne om de forskjellige ordener. Ja vi har faktisk ikke sett noe utover noen kladdentater på et A4-ark en gang for mange år siden i Finnmark. Hvordan kan så dette ha seg?

Det har til alle tider vært viktig for militære styrker og avdelinger av alle typer å ha egne symboler, flagg og faner for å bygge oppunder tradisjon, våpenstolthet og tilhørighet. Men dette er ytre ting som «alle» kan se. Når det gjelder ridderordener man har hatt, er dette noe som bare et fåtall kan få med seg, enten ved at de selv tilhører den aktuelle avdeling, det aktuelle våpen eller på annen måte har direkte tilknytning til arrangementet. Eventuelt at man som nærmeste til en som har direkte tilknytning, eller som invitert besøk-

ende får ta del i festlighetene. For det er festlig dette med ridderordener – ordentlig moro som gjør at en del av oss blir litt som barn igjen hver gang vi får delta. Og er det egentlig så galt: Vi trenger jo litt humor og moro i hverdagen, i hvert fall i det omfang at vi en gang i året «tar en runde» som det heter på hva som har skjedd siden sist vi gjorde det. Og det er Nord-Norge avdelingene som i alle år har vært flinkest i klassen til å ivareta slike tradisjoner, og i den grad tradisjonene ikke eksisterte – så etablerte man nye. De fleste offiserene kom sørfra, og når man så som offiser hadde sitt arbeid over 2000 kilometer fra de fleste man kjente, ja så gjorde ikke sjefene jobben sin med mindre de i hvert fall en gang i året arrangerte en fest eller tillot litt spass og spillopper. Derfor har det også i nyere tid fra 80-tallet og framover kommet til nye ordener, selv om enkelte av dem levde et kortvarig liv på den måten at de døde straks avdelingene ble nedlagt i tur og orden etter murens fall, og etter derpåfølgende utvikling mot et mindre forsvar. (F.eks Den Pansrede Rein fra Garnisonen i Porsanger m.fl)

Noe som vi kanskje ikke tenker så mye på nå for tiden, er at det alltid har vært litt travelt i Hæren. Men forstå det riktig, det dreier seg mer om å ikke ha tid til overs enn det har med selve tempoet å gjøre. For det har jo ikke vært noe ekstrem-tempo, men et sunt og godt tempo – i hvert

fall hvis vi ser tilbake på Nord-Norge avdelingene på 80-tallet. Det var jo et faktum at svært mange av de tjenestegjørende opplevde at fritiden var det korte oppholdet i garnison for å klargjøre for ny runde ut i felt. Og det var jo ikke noe feil med det – tvert imot – vi elsket jo dette å være ute og i aktivitet: «Å være gift med jobben» var mer eller mindre slik det var eller skulle være – men du verden så moro vi hadde det. Ev. partnere hadde i den utstrekning de holdt ut å flytte, tilbud om å bli med offiseren på flyttelasset hvert annet eller tredje år for de som hadde normalbeordringer – andre offiserer flyttet oftere og hadde i mindre grad hell med seg mtp å få med seg noen på lasset. Og da vi spurte våre eldre kollegaer om hvordan det var på slutten av 60-tallet og på 70-tallet, skjønnte vi at det ikke var noe mindre «tempo» eller fritidsproblemer da: Tidlig i denne perioden lå satsen for øvingsdøgn på to (2) kroner, og antallet øvingsdøgn var derfor tilsvarende høyt siden det i praksis var nær gratis å ha grønne menn i felt. Selv på 80-tallet kunne kollegaer på Befalsskolen for Infanteriet i Trøndelag (BSIT) fortelle at de hadde 107 døgn i felt på et år, og andre vi hørte om hadde vel så mye. Men bevares – ikke bare skal vi være glade for alt det vi fikk være med på. Vi skal også være stolte av det nivå vi oppnådde på avdelingene våre. Det var den gang som nå fortsatt stor etterspørsel

etter norske soldaters kvalifikasjoner, ferdigheter, kunnskaper og holdninger ute i verden ifm alle typer militære oppdrag. Kvaliteten på Ola-Soldat har alltid vært meget høy, og har vel kanskje aldri vært høyere enn i dag selv om antallet soldater har blitt vesentlig redusert utover 90-tallet, og spesielt på 2000-tallet. Men kvaliteten har man aldri firet noe på, og det skal vi være glade for.

Med ovennevnte som bakteppe er det kanskje lettere å forstå at det som i første omgang kan se ut som litt av en unntakssynd, nokså lett lar seg forklare likevel. For vi skal huske på at vi dengangen var henvist til IBM-skrivemaskiner med kulehode og rettetast. PCer var sjelden vare, og scannere og langtids-filformater eksisterte ikke, ei heller løse harddisker og andre duppeditter vi med den største selvfølge omgir oss med idag. Med hyppige beordringer gikk det maks tre år før hele garnisonen hadde byttet ut alt personell, og spørsmålet blir jo da ganske enkelt: Hvem skulle da stå for kontinuiteten mht å ta vare på og arkivere viktige dokumenter mht ridderordener? Tjeneste-dokumenter var det veldig god arkivmessig kontroll på, men dessverre var det lite plass for ridderordens dokumenter blant dem. Og hvor skulle så disse ridderordens-dokumenter oppbevares selv om man ev kunne finne folk som man for en kortere periode kunne få overtalt til

å ta "arkiv-stafettpinnen" for et år eller to? Det fantes jo ikke lagerrom for slikt. Det var jo den daglige tjeneste, militære utdanningsprogrammer, samt øvelser og operativitet som hadde alt fokus. Og alle var skjønt enige om at slik måtte det være.

Nei, etter det ovenstående er det i hvert fall etter undertegnendes mening lett å forstå at man fram til for relativt få år siden i realiteten faktisk ikke hadde arkivmuligheter for dokumenter som hadde med ridderordener eller annen fritidsrelatert virksomhet å gjøre, f.eks foreningsvirksomhet mv. Eneste unntak var selvsagt dersom noen av sjefene rundt om besluttet at det skulle gjøres noe mht å få skrevet bøker, få etablert bærekraftige rutiner og få tatt vare på verdifulle tradisjoner også av denne siden av Hærens virksomhet: Oberst Th Gamst i Artilleriet er det eneste unntaket vi kjenner til i så måte, noe Artilleriet som våpen den dag i dag fortsatt nyter godt av. Uten at vi skal trekke dette altfor langt, synes det også hevet over tvil at hele Hæren nå kan glede seg over det arbeidet som obersten i sin tid gjorde. Å se på alle de likheter og slektskapstrekk nær alle ridderordener enten har med Stae Barbara-ordener eller har fått de siste årene, er selvsagt hyggelig å registrere for alle artillerister. Men dette er også noe vi som hærmenn sammen skal glede oss over. Og spesielt i dag da nivå

og omfang på Hæren etterhvert har blitt så lite at flere av de gamle våpen nå mer er som tropper og enkeltpersoner med nisjekompetanse å regne. Det er vel bare så vidt vi kan kalle Infanteriet og Artilleriet for våpen lenger. Trekker vi litt i begrepet kan vi muligens også inkludere Ingeniørvåpenet og kanskje Kavaleriet et par år til.

Men, når vi nå i – la oss kalle det moderne tider – gjør en erkjennelse av at vi til sammen har lite dokumentasjon rundt ridderordener totalt sett i Hæren, er det viktig at vi i hvert fall nå tar grep for å dokumentere mer for ettertiden. Det er derfor meget gledelig å registrere at det fortsatt er liv, initiativ og tiltakslust flere plasser: Krigsskolen er blant de som nå tar grep for å videreutvikle egen virksomhet på området, og som også er i oppstartfasen mht å dokumentere både egen og andres ridderordenvirksomhet. Ifm besøk på Linderud 04.02.2012 var det i år truffet tiltak for å utvikle den Gylne Løwes Orden slik at den nå får flere grader. Dette bragte med ett noe mer til ordenen, og var vel det lille ekstra som skulle til i denne omgang for å gi ordenen den fulle bredde for å si det slik. Men la oss først gå litt tilbake i tid for å se nærmere på evolusjonen rundt utviklingen av Gylne Løwe.

Med røtter tilbake til 1958 er Gylne løwe en av de eldre ridder-ordener i

Hæren. Gylne Løwe hadde i mange år kun én grad, som på uniformen manifesterte seg med forgylt løve i medalje-format båret oppe av et grønt bredt silkebånd rundt offiserens hals. Dette har alltid vært en veldig fin og verdsatt orden å bli slått til ridder av, ikke minst fordi HM Kongen også er ridder her. Etter en del år følte man behov for å utvikle ordenen litt og innførte en æresgrad med hvitt bånd. Mange av Krigsskolens tallrike venner har senere høyst fortjenstfullt fått denne tildelt. Etter nok en periode dukket det opp spørsmål om ridderne ble levnet nok ære utover det å få tildelt sitt ordensinsignia, og på ny ble det truffet tiltak for å gjøre noe også på dette området. Siden da har alle ridderne fått tildelt flotte grønne silkekapper, som man har båret utenpå uniformen. Og slik har utviklingen gått sin gang: Etter nok en del år registrerte man at det for en del av ridderne pga oppnådd modenhet i alder var slik at de i større grad følte behov for mindre desibel etter middagen enn det kadettene mente var naturlig. Da ble det truffet tiltak som sikret ridderne med følge eksklusiv adgang til Dronningsalongen – Ridderne kunne også ta med seg inn i salongen de av de tilstedeværende ved arrangementet som de måtte ønske å samtale nærmere med for kortere eller lengre tid. Deretter – og til tross for at man allerede over flere år og i flere omganger hadde truffet korrektive tiltak

mht å få til et vellykket arrangement – registrerte man at ridderne i ulik grad var trofaste til å møte opp på festen. Fordi – uten riddere på arrangementet, ingen fest, og heller intet fyldig ridderbord under middagen. Og da var altså turen nå i 2012 kommet dithen at også selve grads-systemet innen Gylne Løwe måtte sees nærmere på. Tidligere var det slik at eldste ridder mht militær grad fikk æren av å gå først inn på den røde løperen opp mellom benkeradene og den gemene hob, opp i balkong til en slags «forhøyet parkett-plassering» som ridderne fikk sitte i under seremonien. Nå i år var det slik at antall år med oppmøte ga høyere grad innenfor ridderordenen for å tilkjennegi økt verdsetting av at ridderne faktisk møter opp og gjennom sin tilstedeværelse bidrar til et vellykket arrangement. Så nå var det altså ridder med høyeste grad innen ordenen som fikk gå først, uavhengig av militær grad. I tillegg har også kulissene og selve organiseringen de siste årene vært tillagt betydelig økt vekt, og det har vært nedlagt et stort arbeid for å få til dette viktige og identitetsgivende arrangementet en gang i året. Bl.a har Herolden eller Ceremonimesteren om man vil, fått gammel historisk uniform og det har vært veldig underholdende å være tilstede, både ifm seremonien og ifm taffelet. Ledere av andre studentmiljøer blir også invitert i noe utstrekning. Kort og godt føler man seg

beæret bare ved å få komme på Gylne Løwe – Arrangementet er nå så forseggjort at det hele blir en uforglemmelig aften. At en offiser med mange års tjenestebakgrunn ved Krigsskolen nå har satt seg fore å samle en oversikt over alle de ridderordener som finnes, hilser vi velkommen. Vi trenger at noen gjør noe på dette området.

Av andre ting som har endret seg, er at Gylne Løwe - som de fleste andre ridderordener - normalt baserte tildeling av ridderskap på bakgrunn av en eller annen tabbe vedkommende hadde gjort. Men det var alltid også slik at den som ble slått til ridder var en likandes kar, det holdt ikke med en tabbe alene. Han eller hun måtte mer enn de andre ha bidratt positivt ift sine medkollegaer. Etersom kadettene ved Krigsskolen spesielt gjennom de siste 20 årene har vært mer og mer ensrettet mot den i mange år benevnte «enhetskadetten», er kadettene etter hvert blitt veldig «like». Vi finner ikke lenger det man i gamle dager kalte mangfold i personligheter. I denne situasjonen er det nå for tiden slik at kadettene faktisk stemmer fram den kadett som skal bli ridder (!) Uvant tanke for noen år siden altså, men en realitet i dag. Det er nok en hensiktsmessig måte å gjøre det på – i hvert fall fungerer ordningen godt på Krigsskolen etter det vi får høre. Med de ovennevnte grep som Krigs-

skolens kadetter og personell fortløpende har gjort gjennom flere år, har Krigsskolen vist at tilsvarende som i kvalitetsledelse, så er kontinuerlige forbedringsarbeider ikke bare nødvendig men det lønner seg også uansett hvilket område det dreier seg om. Krigsskolen skal for øvrig også ha ros for i alle år å ha stått kompromissløst på at bare de beste tas opp som kadetter til enhver tid, uansett hvor i landet de kommer fra eller hva slags bakgrunn de har. Styret i AOF fikk gleden av å møte en meget staut kadett på Stae Barbara feiringen på Rena før jul: Kadetten kom opprinnelig fra Hvite-Russland, men hadde utvandret til Norge på 90-tallet, frasagt seg sitt russiske statsborgerskap og blitt norsk statsborger. Deretter hadde han gjort verneplikt i Norge og gjort det så bra at han ble anbefalt videre i systemet – og han er altså nå kadett ved Krigsskolen. Vi ble imponert over denne historien og gjorde et intervju med vedkommende, men intervjuet kom av plasshensyn ikke med i artikkelen om Stae Barbara-feiringen på Rena i forrige nummer av NAT. Uansett: Det er liten tvil om at Krigsskolen hele tiden tenker nytt og fortsatt er en meget god skole.

Som konklusjon på alt det ovennevnte, slutter vi at arrangementet Den Gylne Løwe og dertil hørende ridderslagning og festligheter er vel verdt å ta med seg for den som er så heldig å få invitasjon. Stor takk til

Ærede Dagfinn Danielsen, Ærede Arne Pran og kadett Matlary m.fl for et særs vellykket arrangement. Som et lite apropos i forlengelsen av denne artikkelen, bør det nevnes at vi vel skylder alle de riddere som tilhører nedlagte ordener en tanke og en tjeneste. Det hadde vel ikke vært unaturlig at vi etter en periode der Hæren har gått på «Grete-Rohdekur» i årevis og blitt veldig slank, burde sørge for at denne gruppen av «tiloversblevne riddere» fikk innkallinger til den ridderorden og det riddersted som lå nærmest for dem å ha tilhørighet til, basert på slik de gjenværende miljøer i Hæren er organisert idag. Vi i AOF vil i hvert fall treffe tiltak for å inkludere de vi kommer over av slike riddere, for det paradoksale her er jo at det ei heller finnes noe gammel dokumentasjon på hvem disse eldre ridderne faktisk er. Vi er altså – hvor merkelig det enn kan høres ut – fortsatt i moderne tider i en situasjon der vi bare har muntlige overleveringer fra mann til mann som eneste kilde på dette området. Det er viktig at vi med dagens små miljøer rundt om gjør alt vi kan for å holde sammen på tvers av tidligere våpengrenser og delta på hverandres arrangementer. Bare på den måten kan vi sørge for å ivareta gamle tradisjoner i en tid der tradisjonsbærende virksomhet trengs mer enn noensinne.

Fagsjef Artilleri inviterer artillerister til åpen dag på Rena

Fagsjef Artilleri vil i år arrangere en åpen dag for «gamle» artillerister den 7. sept. Dere vil her få en oppdatering om status i våpenet samt mulighet for å se både nytt og gammelt materiell.

I år ønsker Fagsjef Artilleri å gjennomføre en åpen dag på Rena den 7. sept. Dette er en gylden mulighet for ulike grupperinger til å samle personellet, det være seg fra AOF, befalsskolekull eller andre. M-7 batteriet møter.

Det vil bli satt opp busstransport fra festningsplassen i Oslo. For å bestille skyss på denne bussen kan dere ringe Egil Backe AOF for å bestille sete.

Tentativt program for dagen er følgende:

kl 07:00	Avreise fra Festningsplassen Akershus Festning
kl 09:30	Ankomst Rena/Kaffeservering
kl 10:00	Info fra Artilleriinspektøren i Aulaen i U-bygget
kl 11:30	Lunsj i Artillerisalen
kl 13:00	Fremvisning av materiell • M-7 • ARCHER (nytt artilleriskyts) • Btt P viser frem avdelings- og personlig materiell anno 2012 • Simulator for trening av FAC/flyledelse og observasjonsposter (OP)
kl 16:00	Middag
kl 16:45	Avreise fra Rena. Kjører innom den nyopprettede standplassen for langdistanseskyting 35 km.

For å kunne bestille mat i riktig mengde ønskes det at påmelding gjennomføres. Dette kan gjøres til Major Finn Fleischer primært på E-post adresse: ffleischer@mil.no eller pr tlf 62 40 23 78 eller mobil 488 96 544.

Frist for påmelding og bestilling av busstransport settes til den 1. august.

Vel møtt!

Foreløpig sommerprogram AOF

27.05. Utflukt til Bogstad gård – Arrangement om soldatliv og kanoner tidlig på 1800-tallet

16.06. Utflukt til Skibladner og dens saluttkanoner
(værforbehold – flyttes til annen helg hvis regnvær)

Avslutnings-sermoni på Setermoen i andre halvdel av juni

06.07. Slaget ved Lyngør 200 år – Jubileums-arrangement

07.07. Utflukt til Tordenskiold soldaters arrangement i Stavern

Første programpost for Høst-semesteret:

06.09. Utflukt til NAMMO på Raufoss

Ifm mange tilbakemeldinger om ønske om ny tur med Christian Radich vil vi undersøke muligheter for dette. Turer til Sverige og eller Danmark er også etterspurt. Liste over utflukter på nettsidene våre (www.artilleri.no) vil fortløpende bli oppdatert. Møtereminder sendes også ut.

Programkomiteen

de nye kortstokkene >

Diverse

I neste nummer av NAT kan du bl.a lese litt om tilblivelsen av skytefeltet på Rena, utvikling rundt personellpolitikk i Hæren de siste årene, litt om spesialstyrkene, samt reportasje fra Svartkrutt-kurset i Stavern.

Visste du at rekvisita-sortimentet nå også inkluderer kortstokker med artillerimotiv? Disse koster kr 100,- pr stk og kan bestilles opp via foreningens sekretær Egil Bakke på mobil 9098 8543. Det blir også sendt noen kortstokker til AOFs kontaktpersoner for artillerirekvisita på Setermoen og Rena.

Reliable and Accurate Technology

With Nammo ammunition your soldiers are prepared when training suddenly becomes reality.

SECURING THE FUTURE

KONGSBERG

PROTECTOR

Remote Weapon Station

When experience counts
PROTECTOR Nordic
- Technology at it's highest.

Developed in close cooperation with the
Norwegian and Swedish Defence Forces.

Returadresse: Redaksjon NAT, Artilleriskolen / HVS / Rena leir
Postboks 24
2451 Rena

WORLD CLASS - through people, technology and dedication

Kongsberg Protech Systems

Main office

P.O.Box 1003 • N-3601 Kongsberg • Norway

Phone: +47 32 28 82 00 • Fax: +47 32 28 88 80

E-mail: kps.marketing@kongsberg.com

www.kongsberg.com